

ÅRSMELDING 1996

DET NORSKE UNIVERSITETSRÅD

Universitetsrådet har gjennom 20 år først og fremst fungert som *samarbeidsorganisasjon* for våre universiteter og vitenskapelige høyskoler. Selv om Universitetsrådet også har fremstått som en *interesseorganisasjon* for medlemsinstitusjonene i forhold til myndighetene, har vår prinsipale arbeidsform alltid vært å finne fram til fellesløsninger i forståelse og samarbeid med departementet. Det er vårt ønske og vårt håp at dette samarbeidet med departementet kan føres videre også etter at det nye Norgesnettrådet nå er blitt etablert.

Som kjent ga Stortinget 6. mars 1997 sin tilslutning til etableringen av Norgesnettrådet. Universitetsrådet og Høgskolerådet vil fortsette sin virksomhet som frivillige samarbeidsorganer for institusjonene, og vi vil stå fritt i valg av organisasjons- og arbeidsform for dette samarbeidet. Vi har allerede foretatt en tilpasning av Universitetsrådets organisasjon til den nye loven om universiteter og høyskoler, bl.a. ved at noen av Universitetsrådets utvalg er avvirket, mens andre er styrket. Noen behov for ytterligere organisasjonsendringer som følge av etableringen av Norgesnettrådet ser vi ikke grunn til. Universitetsrådet, Høgskolerådet og Norgesnettrådet skal i fellesskap utvikle arbeidsformer som sikrer en formålstjenlig arbeidsdeling. Helt sikkert er det at Norgesnettrådet vil trenge faglige råd bl.a. fra de nasjonale fakultetsmøtene. At de nasjonale fakultetsmøtene bevarer sin faglige selvstendighet, er derfor også en viktig premiss.

Universitetsrådet vil fortsette arbeidet med viktige utdannings- og forskningspolitiske spørsmål. På utdanningssiden vil naturlig nok arbeidet med å utvikle Norgesnett videre stå sentralt. I den sammenheng vil utredningen om universitetenes cand.mag.-grad som Universitetsrådet har tatt initiativet til være ett bidrag, og et sterkere engasjement innenfor etter- og videreutdanningsspørsmål et annet. På forskningssiden vil Universitetsrådet videreutvikle det gode samarbeidet som er knyttet opp mot både Norges forskningsråd og mot departementet, og spesielt følge opp spørsmål knyttet til kvalitetssikring og evaluering av norsk forskning, finansiering av grunnforskningen og problemer knyttet til resultatmåling av forskning.

Universitetsrådet vil fortsatt koordinere institusjonenes fellesaktiviteter innenfor det internasjonale universitetssamarbeidet. Dette gjelder både programmene som administreres gjennom Senter for internasjonalt universitetssamarbeid, hvor samarbeidsavtaler med nasjonale og internasjonale aktører gir rammene, og det omfattende nettverksamarbeidet gjennom nordiske og europeiske søsterorganisasjoner som Universitetsrådet deltar i.

Lucy Smith
Universitetsrådets leder

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Universitetsrådets styre, høsten 1996
(Foto: M. Vabø/UiB)

Innholdsoversikt

DEL 1

Innledning:

1. Representantskapet
2. Styret
3. Sekretariatet
4. Budsjett og regnskap

Universitetspolitiske utfordringer

5. Universitetsrådets strategi
6. Adgangsregulering av universitetsstudier
7. Omfang og normering av examen philosophicum
8. Cand.mag.-graden
9. Gradsbenevnelse og tittel på hovedfagsstudier ved statlige høyskoler
10. Etter- og videreutdanning
11. Kvinner i høgre utdanning
12. Arbeidsmarkedet for akademikere
13. Statsbudsjettet 1997 - Høgre utdanning og forskning

Koordinering og arbeidsdeling

14. Rådsstruktur og rådsfunksjoner
15. Samarbeidet med Det norske høyskolerådet
16. Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø
17. Stiftelsen Ungdom og Forskning
18. NOU 1996:7 Museum - mangfald, minne, møtestad

Lover og regler

19. Standardforskrifter for dr. philos.-graden og for norske doktorgrader under den organiserte forskerutdanningen
20. Ordningen med opprykk til professor etter kompetanse
21. Retningslinjer for vurdering av studietilbud ved private høyskoler
22. Representasjon av begge kjønn i statlige utvalg

Internasjonalt samarbeid

23. Det nordiske universitetssamarbeidet
24. Et nytt nordisk forskningspolitisk program
25. Universitetsrådets deltagelse i europeiske samarbeidsorganisasjoner
26. Hindringer for studentmobiliteten under EUs utdanningsprogram
27. Studenter fra U-land og Øst-Europa. Kvoteprogrammet
28. Samarbeid NORAD - Universitetsrådet

Feil! Bokmerke er ikke definert.

29. Avtale mellom norske universiteter og University of Tokyo

Programaktiviteter

- 30. EU-programmene
- 31. Øst-Europa-programmet
- 32. NUFU-programmet

DEL 2

Utvikling av egen organisasjon

Universitetsrådet

- 33. Universitetsrådets arbeidsformer
- 34. Bemanning og organisasjonsform i Universitetsrådet
- 35. Dekning av utgifter til studenters deltagelse i utvalg under Universitetsrådet

Senter for internasjonalt universitetssamarbeid

- 36. Senter for internasjonalt universitetssamarbeid - SIU

De nasjonale fakultetsmøtene

- 37. Det nasjonale fakultetsmøte for historisk-filosofiske fag
- 38. Det nasjonale fakultetsmøte for realfag
- 39. Det nasjonale fakultetsmøte for samfunnsvitenskapelige fag
- 40. Det nasjonale fakultetsmøte for juridiske fag
- 41. Det nasjonale fakultetsmøte for odontologiske fag
- 42. Dekanmøtet i medisin

De nasjonale fagrådene

- 43. Nasjonale fagråd

Universitetsrådets utvalg

- 44. Universitetsrådets forskningsutvalg
- 45. Universitetsrådets internasjonale utvalg
- 46. Universitetsrådets studieutvalg
- 47. Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU)
- 48. Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene
- 49. Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene
- 50. Kontakt- og informasjonsutvalget for universitetspedagogikk (KIUP)

VEDLEGG

- I Vedtekter for Det norske universitetsråd
- II Avtaler om utdannings- og forskningssamarbeid
- III Universitetsrådets rapportserie
- IV Universitetsrådets organer 1997

Feil! Bokmerke er ikke definert.

V University Partnerships

DEL 1

Innledning

1

REPRESENTANTSKAPET

Universitetsrådets øverste organ, Representantskapet, utgjøres av den øverste valgte og administrative ledelse ved medlemsinstitusjonene og ledelsen i Norsk Studentunion. Representantskapet møtes ordinært to ganger i året.

Det 39. møte i Det norske universitetsråd, Representantskapet, ble avholdt 13. mai 1996 på Leangkollen i Asker. Universitetsrådets strategi og arbeidsform var her sentrale punkter på dagsordenen, med utgangspunkt i omorganiseringen og de nye vedtektene som var blitt vedtatt av det 38. Universitetsrådsmøte i desember 95. En sentral utdanningspolitisk sak var adgangsreguleringen av universitetsstudiene og videreføringen av den nasjonale åpningen av allmennfakulteter som tidligere har vært lukket. Representantskapet drøftet også nye utfordringer i det internasjonale samarbeidet og understreket bl.a. viktigheten av at det blir etablert et nasjonalt program for studenter fra U-land og Øst-Europa til avløsning for KUFs kvoteordning for slike studenter. Representantskapet uttrykte seg også positivt til et mulig samarbeid mellom Universitetsrådet og NORAD.

I tilslutning til representantskapsmøtet arrangerte Universitetsrådet 14. mai 1996 et seminar om arbeidsmarkedet for akademikere. Seminaret tok for seg samfunnets behov for kompetanse, men fokuserte dessuten på de utfordringer både myndigheter og utdanningsinstitusjoner står overfor når de nye store kandidatkullene melder seg på arbeidsmarkedet.

Det 40. representantskapsmøte 14. oktober 1996 var lagt til Norges Handelshøyskole som et ledd i markeringen av høgskolens 60-års jubileum. Blant de viktigste sakene var departementets forslag om etablering av Norgesnettrådet og regjeringens forslag til statsbudsjett for 1997. Drøftingene om fortsatt nasjonal åpning ble ført videre fra forrige møte. En første skisse til en samarbeidsavtale med NORAD ble lagt fram for foreløpig drøfting.

I tilslutning til representantskapsmøtet arrangerte Universitetsrådet 15. oktober en nasjonal konferanse om cand.mag-graden. Konferansen dannet utgangspunktet for Universitetsrådets videre arbeid for å etablere enhetlige rammer for en universitets-cand.mag.-grad.

De forskjellige sakene vil bli omtalt i de ulike kapitlene nedenfor.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

2

STYRET

Styrets sammensetning i 1996 har vært:

Rektor Lucy Smith, Universitetet i Oslo (leder)
Rektor Carl Julius Norstrøm, Norges Handelshøyskole (nestleder)
Rektor Jan Fridthjof Bernt, Universitetet i Bergen
Rektor Tove Bull, Universitetet i Tromsø
Rektor Karsten Jakobsen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
(til 30.04)
Rektor Emil Spjøtvoll, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (fra 01.05)
Rektor Per Olaf Fjeld, Arkitektthøgskolen i Oslo
Leder Line Torvik, Norsk Studentunion, 1 halvår
Leder Christine Nilsen, Norsk Studentunion, 2 halvår

Styret har i løpet av året avholdt 9 møter. Styret har hatt 168 saker til behandling. Disse er omtalt i det etterfølgende.

3

SEKRETARIATET

Sekretariatet for Det norske universitetsråd har i 1996 hatt følgende bemanning:

Generalsekretær Per Nyborg
Rådgiver Lars Helge Nilsen
Førstekonsulent Marit Selvik Kallekleiv
Kontorfullmektig Aagot Bølstad (til 20.08.96)
Kontorfullmektig Birgitte Axelsen(fra 20.08 til 20.12.96)

Personale tilknyttet *Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU)*:

Direktør Ulf Lie
Seksjonsleder Kurt Løvschal, Oversjøisk seksjon
Seksjonsleder Ingebjørg Birkeland, Europa-seksjonen
Rådgiver Linda Francis
Førstekonsulent Bjørn Erik Andersen
Førstekonsulent Ingeveig K. Astad (arbeidssted Brussel fra 09.12.96-09.03.97)
Førstekonsulent Egil Eiene
Førstekonsulent Paul Manger
Førstekonsulent Eldrid Røine
Førstekonsulent Dag Rune Ramstad
Førstekonsulent Helge Skugstad (arbeidssted Brussel 01.09.96-01.06.97)
Førstekonsulent Arne Aarseth
Konsulent Kari Omdahl
Førstesekretær Kari Rød Collins
Førstesekretær Mette Indrevik
Førstesekretær Gerd Skeie

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Hertil kommer korttids- og deltidsengasjementer.

SIU har fra februar 1997 lokaler i Harald Hårfagresgt. 20, 5020 Bergen.

Universitetsrådets sekretariat vil i 1997 bli organisert som to avdelinger: Allmennavdelingen og Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU).

4

BUDSJETT OG REGNSKAP

Ny lov om universiteter og høyskoler har medført en avgrensning av Universitetsrådets virksomhet, bl.a. er flere av Universitetsrådets sakkyndige utvalg avviklet. På dette grunnlag ble budsjettet for 1996 vedtatt med en ramme på 2,6 mill. kroner, mot 3,6 mill. kroner i 1995. Departementet har for 1996 bidratt med 1,3 mill. kroner, og resten er innbetalt fra universitetene og de vitenskapelige høyskolene etter en fordelingsnøkkel på maks. 25% og min 3%. Styret har hatt fullmakt til å trekke på udisponert egenkapital under visse forutsetninger, og generalsekretæren fullmakt til å overskride budsjettrammen mot tilsvarende merinntekt. For 1996 gjelder dette bl.a. 60 000 kroner fra Senter for internasjonalt universitetssamarbeid som kompensasjon for generalsekretærens arbeid med SIUs saksområde. Videre har Universitetsrådet hatt sekretariatsfunksjonene for Det nordiske universitetssamarbeidet (NUS) i oppstartfasen, hvor de andre nasjonale organisasjonene har dekket sin del av utgiftene med tilsammen 42 600 kroner. I samsvar med fullmakt fra styret er det foretatt kjøp og oppgradering av utstyr for nærmere 100 000 kroner. Foreløpige oversikter fra regnskapsførende institusjon viser at forbruket i 1996 er innenfor budsjettrammen. Regnskapet for 1996 vil bli lagt fram for godkjenning i representantskapet i mai 1997.

Sekretariatet har 5 stillingshjemler, men bare 4 stillinger har vært besatt i 1996. Ledige lønnsmidler er brukt til utredningsarbeid, bl.a. ferdigstillingen av utredningene om forskerutdanning og om kvotestudenter. I tillegg er det ved NIFU utarbeidet to rapporter om arbeidsmarkedstilpasning for realister/sivilingeniører og for kandidater fra ulike læresteder. Det er som tidligere utbetalt godtgjørelse til sekretærene for tre nasjonale fakultetsmøter og til sekretærassistanse for Universitetsrådets studieutvalg.

Universitetspolitiske utfordringer

5

UNIVERSITETSRADETS STRATEGI

Universitetsrådet har i en periode fokusert på organiseringen av virksomheten, foranlediget av ny lov og endringer i rådsstrukturen. Også departementet og stortingskomiteen har naturlig nok vært mye opptatt av de organisatoriske forhold, det vises bl.a. til de mange runder omkring det nye Norgesnettrådet.

Universitetsrådet vil for sin egen del nå sette forsknings- og utdanningspolitikken i fokus: I følge formålsparagrafen skal Universitetsrådet bidra til å utvikle felles målsetninger for forskning og høyere utdanning og til en felles forsknings- og utdanningspolitikk.

Styret har bedt Universitetsrådets forskningsutvalg videreføre arbeidet med en felles forskningspolitisk plattform for institusjonene i universitetssektoren i lys av Forskningsrådets reviderte strategidokument 1996. Forskningsutvalget skal her ta utgangspunkt i Universitetsrådets tidligere innspill til Forskningsrådet i 1994 om en felles forskningspolitisk plattform og uttalelsen i juni 1995 om Forskningsrådets første strategidokument. Styret har bedt utvalget om å konsentrere sitt arbeid om forskningspolitiske forhold av betydning for universiteter og høyskoler, om samspillet mellom institusjonenes egne strategier og Forskningsrådets strategier og om arbeidsdelingen, samarbeidet og kontaktformene mellom institusjonene og Forskningsrådet.

Når det gjelder utdanningspolitiske spørsmål ser styret et behov for en gjennomgang i Universitetsrådets regi av enkelte hovedsaker. Dette gjelder bl.a. dimensjonering, opptak og eventuell internregulering, opprettholdelse og videreutvikling av studiekvaliteten, gradsstrukturen (cand.mag./hovedfag/doktorgrad samt mastergrad) og etter- og videreutdanning. I noen av disse sakene er arbeidet godt i gang, se nedenfor under punkt 6 om adgangsregulering av studier, punkt 8 om cand.mag.-graden og punkt 10 om etter- og videreutdanning.

Universitetsrådets engasjement i internasjonalt universitetssamarbeid har vært under kontinuerlig utvikling de siste 3-4 årene. Internasjonalt samarbeid er et integrert element i forskning og høyere utdanning og i den faglige virksomheten ved våre universiteter og vitenskapelige høyskoler. Det uformelle nettverket mellom forskere og universitetslærere spenner over alle verdensdeler og virker for en stor del uten noen spesiell organisering. Økende satsing på internasjonale forskningsprogrammer og vektlegging av internasjonal studentutveksling bl.a. i Europa-politikken og i bistandspolitikken har imidlertid ført til økt myndighetsengasjement og til et internasjonalt institusjonssamarbeid som kommer i tillegg til det tradisjonelle personsamarbeidet. Universitetsrådet har de siste årene påtatt

Feil! Bokmerke er ikke definert.

seg nye og utfordrende oppgaver når det gjelder koordinering av norske universiteters deltagelse i internasjonale samarbeidsprogrammer. Samarbeidet med Utenriksdepartementet om kompetanseoppbygging i nye demokratier i Øst-Europa, Midtøsten og Afrika gir våre universiteter og vitenskapelige nye muligheter for en meningsfylt innsats langt utover våre egne grenser.

6

ADGANGSREGULERING AV UNIVERSITETSSTUDIER

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet anmodet i februar 1996 universitetene og de vitenskapelige høgskolene om å vurdere behovet for adgangsregulering av studier for studieåret 1996-97. Institusjonene fikk kort frist på seg til å besvare departementets henvendelse. Universitetsrådet nedsatte et hurtigarbeidende utvalg som skulle avklare en felles plattform for institusjonene for Universitetsrådets kontakter med departement og Storting våren 1996 når det gjaldt problemkomplekset dimensjonering, opptak, regulering og studiekvalitet. Med utgangspunkt i den eksisterende opptakskapasitet i HF, MN og SV-fag skulle utvalget vurdere behovet for ekstra studieplasser og for internregulering for å kunne opprettholde nasjonal åpning gjennom et samordnet opptak. Som et supplement til institusjonenes egen behandling av departementets brev, kunne Det norske universitetsråd i april 1996 påpeke følgende:

* Universitetsrådet ville være innstilt på en fortsatt nasjonal åpning av de tradisjonelt frie studiene for studieåret 1996-97 under de samme forutsetninger som ved studentopptaket høsten 1995.

* Med en videreføring av de budsjetttrammer som var tildelt universitetene i statsbudsjettet for 1996 ville universitetenes HF, SV- og realfagsfakulteter kunne ta opp vel 12 100 nye studenter til studieåret 1996-97, ex.phil.-studenter ikke medregnet.

* Universitetsrådet forutsatte at også de tilsvarende studietilbud i høgskolesektoren ble utnyttet maksimalt for å gi søkere til de tradisjonelt frie studiene tilbud om studieplass.

* Dersom departementet fant at de 12.100 studieplassene nevnt ovenfor samt høgskolenes tilbud om studieplasser i tilsvarende fag ikke dekker det reelle behovet for kommende studieår, ville universitetene med tilførsel av ekstra ressurser kunne ta opp inntil 1500 nye studenter i tillegg.

* Det var en forutsetning at opptaket av nye studenter ikke gikk på bekostning av studiekvaliteten.

* Fakultetene hadde behov for internregulering for å *ordne* opptaksrekkefølgen til enkeltfagene - for å ivareta studiekvaliteten, ikke for å avvise studenter.

* Universitetsrådet ville be om at departementet og Stortinget fulgte opp de bevilgninger som de seneste årene var gitt til nye studieplasser på lavere grad ved at det satses ekstra på økt hovedfagskapasitet i årene fremover.

Etter tilråding fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet la regjeringen 10. mai fram sin proposisjon til Stortinget vedrørende opptaket til universitetene for studieåret 1996/97. Her gikk regjeringen inn for at den nasjonale åpningen ved allmennfakultetene som ble gjennomført for studieåret 1995/96 skulle gjelde også for kommende studieår. For at den samlede studiekapasiteten skulle utnyttes best mulig, måtte åpningen også omfatte

Feil! Bokmerke er ikke definert.

de statlige høyskolene som tilbyr HF-, MN- og SV-fag på lavere grad. Videre la regjeringen til grunn at den nasjonale åpningen måtte innebære at søkerne til de aktuelle studiene ble fordelt til studiestedene etter kapasitet, og at styret for den enkelte institusjon fikk fullmakt til å fordele studentene på enkeltfag etter kapasitet.

I et høringsmøte med stortingskomiteen 24. mai om denne saken la Universitetsrådet vekt på at retten til høgre utdanning må holdes fast, men at dette ikke var ensbetydende med fullstendig fritt studiested, at den nasjonale åpningen ved allmennfakultetene kunne opprettholdes med den proposisjonen regjeringen hadde lagt fram og at køreguleringen ved det enkelte fakultet var nødvendig for å utnytte studiekapasiteten og for å sikre studiekvaliteten. Til det siste ble det understreket at det var bare rekkefølgen av fagene det gripes inn i, ikke studentens rett til å selv å velge hvilke fag han eller hun vil studere.

Rektor Carl Julius Norstrøm tar imot tidenes yngste NHH-student,
Tore Wamraak, 15 år (19.08.96, foto: NHH)

Etter at studentopptaket var gjennomført høsten 1996, uttalte Universitetsrådet imidlertid følgende om ordningen med nasjonal åpning, i en kommentar til Statsbudsjettet for 1997:

"Nasjonal åpning av HF, MN- og SV-fakultetene har vært en stor og viktig sak for Universitetsrådet de siste par årene. Nasjonal åpning har vært et viktig element i arbeidet for å redusere køene av studiesøkende, *spørsmålet er likevel om det er riktig å videreføre denne ordningen i sin nåværende form.* Mange forhold har endret seg i løpet av 2-3 siste årene - forhold som direkte eller indirekte influerer både på premissene for nasjonal åpning og på den generelle utdanningspolitiske debatten. Dette gjelder bl.a. behovet for ulike typer akademisk arbeidskraft, at Universitetet i Tromsø har fattet vedtak om åpne fakulteter, at det er etablert et "Restetorg" i tilknytning til Samordnet opptak som tilbyr

Feil! Bokmerke er ikke definert.

ledige plasser ved universiteter og høyskoler. Det har videre vist seg at studentmobiliteten er lav: Mange vil heller være privatister på sitt hjemsted enn fulltidsstudenter i en annen landsdel."

7

OMFANG OG NORMERING AV EXAMEN PHILOSOPHICUM

Det norske universitetsråd ble i november 1995 anmodet om, i samarbeid med Det norske høyskolerådet, å nedsette en arbeidsgruppe til å vurdere omfang og normering av examen philosophicum. Etter forslag fra de respektive sektorer ble arbeidsgruppen oppnevnt januar 96, med i alt 10 medlemmer og under ledelse av universitetslektor Kolbein Brede, Universitetet i Oslo. Arbeidsgruppen avga sin innstilling i mai 96.

Innstillingen ble fra Universitetsrådets side sendt på høring til medlemsinstitusjonene, Norsk Studentunion, de nasjonale fakultetsmøtene, Nasjonalt fagråd for filosofi og Universitetsrådets studieutvalg. Departementet fikk samtidig tilsendt innstillingen til foreløpig orientering. Det norske høyskolerådet sendte saken på tilsvarende høring i høyskolesektoren, og sluttbehandlet den på sitt rådsmøte i oktober 96. Universitetsrådets styre sluttbehandlet saken en måned senere. På grunnlag av komiteinnstilling, merknader fra institusjonene og styrets behandling av saken, kunne Universitetsrådet konstatere at det på tross av ulikheter i synspunkter mellom høringsinstansene også finnes en god vilje til samordning og reell enighet om viktige punkter i ex.phil.-problematikken. Universitetsrådet kunne derfor i sitt svar til oppdragsgiveren KUF slutte opp om følgende anbefalinger:

* Examen philosophicum bør være en obligatorisk eksamen under cand.mag.-graden hva enten denne avlegges ved et universitet, en vitenskapelig høyskole eller en statlig høyskole.

* Examen philosophicum normeres til 5 vekttall (et halvt semesters arbeid) i en cand.mag.-grad fra og med høsten 1998. Universitetsrådet vil anbefale at examen philosophicum også går inn i cand.mag.-graden avlagt ved Norges musikkhøyskole og de statlige kunsthøgskolene, men er innforstått med at dette ikke kan realiseres allerede i 1998.

* Examen philosophicum eller ex.phil.-lignende kurs i et 5 vekttalls omfang anbefales også for profesjonsutdanningene ved universitetene, de vitenskapelige høyskolene og ved fire-årige utdanninger ved de statlige høyskolene. Det må gis rom for variasjon i faglig innhold og mulighet for faglig eksperimentering basert på den enkelte institusjons behov. Sentrale temaer i vitenskaps- og filosofihistorie må imidlertid utgjøre basis i examen philosophicum.

* Examen philosophicum eller ex.phil.-lignende kurs avlegges så tidlig som mulig i studiet, fortrinnsvis i studentens første semester.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

* For universitetene anbefales det at man organiserer examen philosophicum og et 5 vekttalls påbyggingsstudium som et integrert førstesemesterstudium for alle studieretninger hvor dette naturlig kan passes inn.

* Det anbefales at examen philosophicum eller ex.phil.-lignende kurs i et 5 vekttalls omfang samt det 5 vekttalls påbyggingsstudiet blir gjort kompatible med sikte på gjensidig uttelling mellom lærestedene, og at dette gjøres utifra etablerte faglige prinsipper som lærestedene anerkjenner. Særlige krav om forprøver til enkeltstudier blir ikke berørt av dette, f.eks. forprøve i fonetikk og lingvistikk til språkfagene ved universitetene.

Universitetsrådet har videre sagt seg beredt til, i samarbeid med Høgskolerådet, å opprette et nasjonalt fagråd for førstesemesterstudier som skal vurdere innholds- og kompatibilitetsspørsmål både for examen philosophicum og for påbyggingsstudier. Fagrådet forutsettes å være rådgivende for Universitetsrådet og Høgskolerådet og kan via disse også gi råd til departementet.

8

CAND.MAG.-GRADEN

Universitetenes lavere grad, cand.mag.-graden, er en "fri" grad fordi den gir studentene store valgmuligheter hva faglig innhold angår. Valgfriheten har også gjort det mulig å utbygge en profesjonsutdanning fra høgskolesystemet til en cand.mag.-grad. Men dette har samtidig ført til at cand.mag.-graden ikke lenger gir noen veldefinert kompetanse verken for videre studier eller for arbeidsmarkedet. Dels skyldes det at rammene for lavere grads-eksamen i realiteten nå er så vide at man kan tillate seg å putte det meste av godkjente utdanninger inn i den, og at utdanningen derfor har fått en innholdsmessig uklarhet. Dels skyldes det at stadig flere uteksaminerte universitetskandidater har høyere grads-eksamen, og disse konkurrerer om de samme arbeidsplassene som tidligere gikk til søkere med kompetanse på cand-mag.-nivå. I sum innebærer dette en forventning om at noe blir gjort med cand.-mag.-graden.

Rett nok har problemet med cand.mag.-gradens status vært drøftet flere ganger opp gjennom årene, både innad på institusjonene og i nasjonale sammenhenger. Universitetsrådet valgte likevel å invitere til en nasjonal konferanse om saken i forbindelse med representantskapsmøtet 14.-15. oktober, for å kunne diskutere cand.mag.-graden i et bredere forum. Etter styrets oppfatning ga konferansen klare signaler om at det er ønskelig å få utarbeidet enhetlige rammer for en universitets-cand.mag.-grad. Dette må kunne gjøres uten å utelukke andre cand.mag.-varianter i høgskolesystemet. Universitetene bør kunne stille spesifikke krav for å skrive ut cand.mag.-vitnemål, f.eks. krav om universitetsmellomfag / 30 vekttall som dybdekrav (grunnlag for hovedfag) og ex.phil. Etablering av et gradssemester innenfor en fireårsramme må være en mulighet, men kan neppe være et krav i et felles rammeverk. Det må avklares om cand.mag.-graden skal være et krav for hovedfag, evt. hva slags unntak som kan gjøres. Oslo-forslaget om at man skal kunne begynne på hovedfag uten gradssemesteret tilsier at muligheten for at den tradisjonelle cand.mag.-graden skulle kunne tas på tre og et halvt år bør åpent diskuteres.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

På denne bakgrunn har Universitetsrådet tatt initiativet til en nasjonal gjennomgang av universitetenes cand.mag.-grader med sikte på:

- en kort oversikt over cand.mag.gradens historie og utvikling fram til idag,
- en gjennomgang og sammenstilling av de någjeldende cand.mag.-reglementer,
- en konstatering av ex.phil./førstesemesterstudiers plass i cand.mag.-graden i henhold til behandlingen av nasjonal innstilling om ex.phil./førstesemesterstudier
- vurdering av mulighetene for modulisering av HF/SV-studier på nasjonalt plan, herunder minste eksamensenhet,
- en vurdering av gradens bredde- og dybdekrav med henblikk på kvalitetessikring, Norgesnettmobilitet og jevnføring med utenlandske grader av samme omfang,
- en vurdering av cand.mag.-graden som forutsetning for hovedfag,
- en vurdering av de effektiviseringstiltak som er foreslått bl.a. ved Universitetet i Oslo i forbindelse med Hodneinnstillingen, herunder det såkalte gradssemesteret,
- en vurdering av minimumskrav til avlagte eksamener ved gradsutstedende institusjon, - forslag om hvordan informasjon om cand.mag.-graden kan gis
 - * til studentene for å rettlede til mest mulig fleksible/brukervennlige fagkombinasjoner,
 - * til arbeidsmarkedet for å presenter graden som relevant utdanning.

Universitetsrådet har engasjert avdelingsleder Ola Furre ved HF-fakultetet, NTNU, til å skrive denne utredningen, som vil være ferdig før sommeren 97. Til å bistå Furre i arbeidet er det opprettet en referansegruppe med representanter fra universitetene, de vitenskapelige høyskolene, fra studentorganisasjonene og fra Det norske høyskolerådet.

9

GRADSBENEVNELSE OG TITTEL PÅ HOVEDFAGSSTUDIER VED STATLIGE HØGSKOLER

Departementet nedsatte i juni 95 en arbeidsgruppe under ledelse av daværende prorektor ved Universitetet i Oslo, Arild Underdal, til å utrede bruk av gradsbenevnelse og tittel for hovedfagsutdanninger ved høyskolene. Utredningen ble sendt på høring i begynnelsen av 1996. Etter Universitetsrådets oppfatning var dette en meget verdifull utredning, som bl.a. inneholder en nyttig oversikt over hvilke hovedfagstilbud som i dag gis i de statlige høyskoler. Denne oversikten viser også hvilke samarbeidspartnere høyskolene har når det gjelder de universitetsrettede hovedfagene. Arbeidsgruppen ga også viktige innspill når det gjelder godkjenning og kvalitetssikring av hovedfagstilbud, som Universitetsrådet uten problemer kunne slutte seg til. Spørsmålet om de statlige høyskolene på selvstendig grunnlag skal kunne tildele tradisjonelle universitetsgrader, er imidlertid i høyeste grad en utdanningspolitisk sak, og allerede før departementet nedsatte arbeidsgruppen, tok Universitetsrådet et klart forbehold om at arbeidsdelingen mellom universitetssektoren og høyskolesektoren ble opprettholdt og at universitetene fortsatt måtte være ansvarlige for tildeling av tittel og grad i de fag som har sin naturlige tilhørighet ved universitetene. Kvalitetssikring både av nye og av eksisterende hovedfagsopplegg har de siste årene fått stadig økende oppmerksomhet.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Universitetsrådet har sterkt understreket at bruk av titler og grader på hovedfagsnivå ikke kan reduseres til formalspørsmål om bredde og dybde i studieplanen. Slike utdanningstilbud krever tilgang på høyt kvalifisert personell og en betydelig økonomisk innsats til nødvendig infrastruktur, bl.a. laboratorier og bibliotek. Når det gjelder vurdering av nye hovedfagsopplegg, vil Universitetsrådet støtte forslaget om at det etableres et nasjonalt utvalg som kan avklare de faglige premissene for etablering av hovedfagsundervisning og vurdere de konkrete forslagene som fremmes fra institusjonene. Universitetsrådet tar det for gitt at departementet vil se denne saken i sammenheng med etableringen av det nye Norgesnetttrådet.

10

ETTER- OG VIDEREUTDANNING

Det er en allmenn bred enighet både nasjonalt og internasjonalt om å satse på kunnskap og kompetanse for å sette både den enkelte og samfunnet best mulig i stand til å møte fremtidens utfordringer. Både i OECD og i EU har etter- og videreutdanningen nå stor oppmerksomhet og den norske regjering sluttet seg til EUs initiativ om å gjøre 1996 til "Det europeiske år for livslang læring". Fra norsk side satses det særlig på styrking av etter- og videreutdanningen og på å skape økt bevissthet hos partene i arbeidslivet for livslang læring som konkurransefaktor. Hittil har behovet for videreutdanning for arbeidstakere som ikke har høyere utdanning, vært mest i fokus. Med en stadig raskere utvikling innen vitenskap og teknologi, vil imidlertid faglig oppdatering og tilleggsutdanning være en like viktig utfordring for dem som allerede har høyere utdanning. Fagkompetanse er ikke noe man skaffer seg en gang for alle: Begrepet "livslang læring" uttrykker et krav til den enkelte og til samfunnet om å holde kompetansen på topp.

I henhold til Lov om universiteter og høyskoler, § 2.5, har institusjonene "ansvar for å gi eller organisere tilbud om etterutdanning på sine fagområder". Styret har vedtatt at etter- og videreutdanning (EVU) skal være én av hovedsakene for Universitetsrådet fremover. Også institusjonene tar dette ansvaret på alvor, men de nye oppgavene krever også økte ressurser og endrede rammebetingelser for virksomheten. Deltageravgift for spesielle etterutdanningskurs og mulighet for ekstrabetaling av lærerne vil være aktuelle virkemidler.

I høyere utdanning søker arbeidstakere opptak i konkurranse med ordinære studenter. Universitetsrådet vil hevde at det innenfor de budsjetttrammer Stortinget fastsetter, ikke bør øremerkes studieplasser for etter- og videreutdanning, da dette kan begrense mulighetene for ordinære studenter. Eventuell oppdragsundervisning for forvaltning eller næringsliv må komme i tillegg til ordinær virksomhet finansiert over statsbudsjettet.

Myndighetene har ved den store kapasitetsutvidelsen i høyere utdanning de siste årene prioritert studieplasser for ungdom med førstegangs utdanningsbehov. Universitetsrådet regner med en reduksjon i denne gruppen om få år. Selv med en fortsatt økning på hovedfag, må det etter hvert bli mulig å satse sterkere på etter- og videreutdanning, bl.a. med fagplaner basert på kortere moduler og fjernundervisningskomponenter. Universitets- og høyskolesektorens samarbeid gjennom Sentralorganet for fjernundervisning på

Feil! Bokmerke er ikke definert.

universitets- og høghskolenivå (SOFF) vil her være et viktig supplement til institusjonenes satsinger. Sammenbyggingen av ulike komponenter i et helhetlig program er imidlertid svært viktig for å sikre kvalitet og relevans: En oppsamling av poeng eller vektall kan i seg selv ikke sikre dette.

Representanter for styret deltok på den høring om etter- og videreutdanning som stortingskomiteen hadde i januar 96. Videre har Universitetsrådet, etter anmodning fra SOFF, medvirket i arrangementet av den store konferanse om etter- og videreutdanning som ble avholdt på Værnes i november 96. Konferansen var et samarbeid mellom SOFF, Universitetsrådet og Høgskolerådet, og vertskap var NTNU. Konferansen var en del av markeringen av EUs år om livlang læring, og ble innvilget en mindre arrangementsstøtte fra EU. Hovedtemaene på konferansen, som samlet i overkant av 100 deltakere, var bl.a. EVU som element i de høgre lærestedenes oppgaveportefølje og forventninger fra arbeidsliv og sentrale myndigheter til universiteter og høghskoler som EVU-institusjoner. Det ble i tillegg presentert tre gode, men høyst forskjellige eksempler fra institusjonene på hvordan etter- og videreutdanningstilbud realiseres i praksis.

11

KVINNER I HØGRE UTDANNING

På anmodning fra Universitetsrådet har Norsk samfunnvitenskapelig datatjeneste fremskaffet tilgjengelige data om kvinner i høgre utdanning fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Materialet er utgitt i Universitetsrådets rapportserie (nr. 2/96), og denne kan fåes ved henvendelse til sekretariatet. Noen hovedtrekk i materialet viser at:

Ved alle våre universiteter ligger nå kvinneandelen blant ordinære studenter på 55-60% både til lavere grad og til høgre grad. Blant universitetenes profesjonsstudier skiller kun sivilingeniørstudiene seg ut med lave kvinneandeler i området 20-30%. Kvinneandelen blant studentene i de store aldersgruppene 20-28 år har økt med flere prosentpoeng på bare to år.

Universitetene i Oslo og Bergen har en kvinneandel på 53% blant uteksaminerte kandidater. Det er sivilingeniørgruppen med en kvinneandel på 22% som gjør at kvinneandelen av kandidatene ikke blir mer enn 44% på landsbasis. Cand.philol.-gruppen har 60% kvinner, mens cand.scient.-gruppen har en kvinneandel på 40%. DBH-statistikken viser 445 uteksaminerte dr.gradskandidater i 1994 og en kvinneandel på 28%.

Ser vi på stillingsopplysningene som ligger i DBH-basen, er kvinneandelen av 1426 rekrutteringsstillinger (stipendiat) 39%. Igjen er det sivilingeniørgruppen som trekker prosenten ned. Ved universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø er kvinneandelen blant stipendiatene h.h.vis 45, 42 og 51%, mens Trondheim er nede på 24%. Tilsvarende vil sivilingeniørene trekke ned kvinneandelen også i de faste stillingene. For amanuensisgruppen er kvinneandelen i Oslo, Bergen og Tromsø omkring 40%, mens den i Trondheim er nede i 18%. I professorgruppen vil det fremdeles måtte ta mange år før man oppnår en rimelig kjønnsmessig sammensetning av staben. Av totalt 1421 professorer på

Feil! Bokmerke er ikke definert.

landsbasis i 1995 var bare 135 kvinner. Kvinneandelen i professorgruppen varierer fra 12,7% i Oslo til 5,4% i Trondheim.

Med et viktig unntak for teknologiske fag, synes hovedbildet at kvinnene er på full fremmarsj i universitetssystemet. Det vil imidlertid ta en manns(!)alder før de som utdannes idag vil utgjøre hovedtyngden i de faste vitenskapelige stillingene. Det bør være en realistisk målsetting å nå en kvinneandel på 40% av de uteksaminerte doktorgradskandidatene i løpet av få år og en tilsvarende prosent når det gjelder *nytilsetting* i amanuensis/førsteamanuensisstillinger. Likevel vil det i mange år være nødvendig med særskilte tiltak for å stimulere flere kvinner til en vitenskapelig karriere.

12

ARBEIDSMARKEDET FOR AKADEMIKERE

Utdanningsinstitusjonenes medansvar for overgangen fra utdanning til arbeid var tema på Universitetsrådets seminar om arbeidsmarkedet for akademikere i mai 96. Arbeidsmarkedet er problematisk - også for akademikere, og en betydelig andel av de kandidater som utdannes, vil måtte regne med en kortere eller lengre periode med arbeidsløshet etter avsluttet utdanning. Studentene må forberede seg på dette, kanskje også på at mange selv må lage seg jobber for å ta sine kunnskapsressurser i bruk. Dette var noen av de spørsmålene som ble diskutert på seminaret, som hadde rundt 90 påmeldte deltakere. Som innledere stilte det opp en rekke ressurspersoner fra NIFU, Statistisk Sentralbyrå, Finansdepartementet, Kirke-, utdannings- og forsknings-departementet, Arbeidsdirektoratet såvel som fra de stelige høgskolene og fra våre egne medlemsinstitusjoner.

Som et underlag for seminaret hadde Per Olaf Aamodt ved NIFU utarbeidet en kortfattet statusoversikt og drøfting av arbeidsmarkedsproblemer for akademikere (Rapport nr. 9/95 fra Det norske universitetsråd).

Som en videre oppfølging etter seminaret har Universitetsrådet finansiert to prosjekter utført av NIFU. I prosjektet "Realisters og sivilingeniøreres arbeidsmarkedstilpasning" er det satt søkelys på disse gruppenes økende arbeidsmarkedsproblemer de siste årene, og i prosjektet "Lærested og arbeidsmarkedstilpasning" utredes nærmere data fra kandidatundersøkelsen 1995 som tyder på at arbeidsmarkedssituasjonen for de nye kandidatene varierer med lærested. Resultatene fra begge disse prosjektene foreligger nå i Universitetsrådets rapportserie, hhv nr. 1/97 og 2/97.

De omtalte rapportene kan fåes ved henvendelse til Universitetsrådets sekretariat.

13

STATSBUDSJETTET 1997 - HØGRE UTDANNING OG FORSKNING

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Universitetsrådet er også i 1996 blitt anmodet av stortingskomiteen om å legge fram sine merknader til Regjeringens budsjettforslag. Universitetsrådet benyttet denne anledningen til å kommentere flere viktige saker:

Universitetsrådet ga uttrykk for bekymring over departementets forslag om å legge betydelige oppgaver i Norgesnettet til et eget, stort sekretariat og et nytt "*Norgesnettråd*" underlagt departementet. De konkrete oppgaver vedrørende opptak, godkjenning (og etter hvert også akkreditering) som er nevnt i proposisjonen, kan utvilsomt forankres i et slikt sekretariat. Hvilke oppgaver selve det påtenkte rådsorganet skal ha, har imidlertid vært svært uklart. Universitetsrådets prinsipielle holdning er at fellesløsningene i Norgesnettet i størst mulig utstrekning bør bygge på et frivillig, men forpliktende institusjonssamarbeid. Universitetsrådet vil ikke avvise at fellesfunksjoner som departementet har ansvaret for, kan legges til et nytt fellesorgan for høgre utdanning. Hovedoppgaven til et slikt organ bør i så fall være å organisere det felles kvalitetssikringsarbeidet innen høgre utdanning, herunder etableringen av et akkrediteringsorgan, og det må få et mandat som anerkjenner det organiserte institusjonssamarbeidet gjennom UR og HR.

Nasjonal åpning av HF, MN- og SV-fakultetene har vært en stor og viktig sak for Universitetsrådet de siste par årene. Nasjonal åpning har vært et viktig element i arbeidet for å redusere køene av studiesøkende, spørsmålet er likevel om det er riktig å videreføre denne ordningen i sin nåværende form. Mange forhold har endret seg i løpet av 2-3 siste årene - forhold som direkte eller indirekte influerer både på premissene for nasjonal åpning og på den generelle utdanningspolitiske debatten. Universitetsrådet anmodet likevel komiteen om å sørge for at antall studieplasser på hovedfagsnivå ikke bare blir opprettholdt, men at man også legger opp til en fortsatt økning av kapasiteten.

Departementets påpekning av at en *strategi for grunnforskningen* bør bygge på en strukturert dialog mellom departement, institusjoner og forskningsråd har fått sterk støtte av Universitetsrådet. Institusjonene i universitetssektoren utarbeidet allerede i 1994 en felles forskningspolitisk plattform (UR-rapport nr. 6/94) med forslag om samarbeid og arbeidsdeling innen grunnforskningen. Aktuelle temaer for en dialog mellom departement, institusjoner og forskningsråd vil bl.a. være knutepunktfunksjoner i Norgesnettet for forskning, utstyrssituasjonen, avklaring av ansvaret for stipendiatene og post-doc.stillinger ved universitetene. Det store kuttet i forskningsbevilgningen ved budsjettsalderingen gir dessverre ingen grunn til å tro på nye muligheter i 1997.

Både departementet, forskningsrådet og stortingskomiteen har vært oppmerksomme på hvor viktig det er å få fornyet og forsterket instrumentparken ved universiteter og høgskoler og den betydelige økonomiske innsatsen som må gjøres for å gi våre laboratorier en tidsmessig internasjonal standard. Bevilgningforslaget når det gjelder *tungt vitenskapelig utstyr* over institusjonsbudsjettene ble likevel dramatisk redusert ved salderingen av 97-budsjettet.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

"Tungt vitenskapelig utstyr",
åpningen av EISCAT-radaren på Svalbard 22.08.97
(Foto: Torgunn Wærås, UiTø)

Universitetsrådet har på vegne av medlemsinstitusjonene påtatt seg ansvaret for felles *samarbeidsprogrammer med utenlandske institusjoner*. Først og fremst gjelder dette samarbeid med institusjoner i utviklingsland og i Øst-Europa, i begge tilfelle med finansiering fra Utenriksdepartementet. Et utvidet samarbeid med NORAD er under utvikling, bl.a. vil dette gjelde NORADs stipendprogram ved norske institusjoner for diplom- og mastergradsstudier. På denne bakgrunn har UR tilbudt seg å overta administrasjonen av KUFs kvoteordning for studenter fra u-land og fra Øst-Europa, med sikte på å utvikle kvoteordningen til et aktivt og utadvendt stipendprogram og en koordinering med NORAD-programmet. Universitetsrådets innspill på dette feltet er blitt positivt mottatt av stortingskomiteen, som har bedt departementet fremlegge egen sak for Stortinget om kvoteprogrammet i løpet av våren 97.

Koordinering og arbeidsdeling

14

RÅDSSTRUKTUR OG RÅDSFUNKSJONER

En departementsoppnevnt arbeidsgruppe foreslo i mars 95 at den fremtidige rådsstrukturen i høgre utdanning burde bygge videre på det frivillige institusjonssamarbeidet som hadde vokst fram gjennom Universitetsrådet og Høgskolerådet. Departementet signaliserte imidlertid allerede i mai samme år at KUF ønsket å etablere et nytt rådsorgan på tvers av sektorgrensene. I oktober 96 ble saken lagt fram for Stortinget i St.prp. nr.1 (1996-97).

I sin uttalelse om saken til Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen påpekte Universitetsrådet at UR i mange år - både sentralt og gjennom nasjonale fakultetsmøter og nasjonale fagråd - har drevet aktiv tilrettelegging for et fungerende Norgesnett. Det siste året har Universitetsrådet også utviklet et godt samarbeide med Høgskolerådet. Selv om det under den nye loven er flere fellesoppgaver enn tidligere som departementet må ta seg av, kan ikke departemental samordning erstatte det organiserte institusjonssamarbeidet.

Universitetsrådet uttrykte derfor bekymring over departementets forslag om å legge betydelige oppgaver i Norgesnettet til et eget, stort sekretariat og et nytt "Norgesnettråd" underlagt departementet. Universitetsrådet gjentok sin prinsipielle holdning at fellesløsningene i Norgesnettet i størst mulig utstrekning bør bygge på et frivillig, men forpliktende institusjonssamarbeid, men avviste likevel ikke at fellesfunksjoner som departementet har ansvaret for, kan legges til et Norgesnettråd. Mandatet for det nye rådsorganet må imidlertid anerkjenne det organiserte institusjonssamarbeidet gjennom UR og HR og Universitetsrådet forutsatte at mandatet ble drøftet med UR, HR og de nasjonale studentorganisasjonene før den politiske beslutningsprosessen gikk videre.

Stortinget ba om at Regjeringen ikke etablerte Norgesnettrådet før Stortinget hadde mottatt og behandlet egen sak om arbeidsoppgaver og mandat for et eventuelt slikt råd. Det var Stortingets forutsetning at UR, HR og de nasjonale studentorganisasjonene ble trukket inn i prosessen.

Samarbeidet med departementet om mandatet for Norgesnettrådet og sammensetningen av det nye rådet var kommet i god gjenge allerede før Stortinget fattet sitt vedtak.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Departementet kunne derfor allerede 20. desember 1996 fremme St.prp.nr.32 (1996-97) Om etablering av Noregsnettrådet.

Hovedtyngden av de saksområder der loven legger myndighet til departementet, vil bli knyttet opp til Norgesnettrådet. Utvidet departementsmyndighet etter ny lov gjelder bl.a. opptak av studenter og godkjenning av eksterne eksamener som del av en universitetsgrad. Under den tidligere Universitetsloven lå ansvaret for dette til universitetene selv. Utviklingen av felles praksis ble ivaretatt av utvalg under Universitetsrådet. Antageligvis må Norgesnettrådet opprette tilsvarende underutvalg for slike oppgaver.

Universitetsrådet har flere ganger tatt til orde for et nytt fellesorgan som kan organisere det felles kvalitetssikringsarbeidet innen høgre utdanning. Departementet gir nå uttrykk for at Norgesnettrådets sekretariat vil få et løpende ansvar for oppbygging og oppfølging av kvalitetssikringssystemer. Univerersitetsrådet har i denne forbindelse understreket viktigheten av at den enkelte institusjon selv har det direkte ansvaret for kvalitetssikringen av sin virksomhet.

Norgesnettrådet skal gi tilråding om problemstillinger knyttet til Norgesnettet om samordning på tvers av institusjonsgrenser. Her vil det nye rådet - til tross for et stort sekretariat - være avhengig av å støtte seg på faglige vurderinger fra rådgivende organer under Universitetsrådet og Høgskolerådet. Dette vil kreve samarbeid og smidighet. Universitetsrådet er for sin del beredt til å gå inn i et likeverdig samarbeid med Norgesnettrådet. Hvordan samarbeidet skal foregå og på hvilke premisser Norgesnettrådet kan få faglige råd fra f.eks. de nasjonale fakultetsmøtene, må da *avtales* mellom Norgesnettrådet og Universitetsrådet. Det er med utgangspunkt i en slik tankegang om samspill og samarbeid at Universitetsrådet har sagt seg villig til å utpeke representanter til Norgesnettrådet.

15

SAMARBEIDET MED DET NORSKE HØGSKOLERÅDET

De to rådene vil fungere som samarbeidsorgan for sine institusjoner, uavhengig av departementets avgjørelse om rådsstruktur innen høgre utdanning i Norge. Kontakten mellom Høgskolerådet og Universitetsrådet vil bli videre utbygget. (Konklusjon etter felles møte mellom de to rådene april 96).

Samarbeidet mellom Universitetsrådet og Høgskolerådet har fått en ny plattform i rådenes felles holdninger til det nye Norgesnettrådet, der begge råd har en hovedinteresse i å ta vare på institusjonenes autotomi. Dette kom bl.a. til uttrykk i felles brev til statsråd Sandal i september 96. Også i forhold til behandlingen av Norgesnettsaken i Stortinget, har felles holdninger og vilje til samarbeid blitt synliggjort.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Representasjon i Universitetsrådets organer:

Høgskolene er representert i de nasjonale fakultetsmøtene (faste observatører) og i de nasjonale fagrådene (representanter for høgskoler med minimum ett års studietilbud i faget kan velges inn). Observatørstatus i utvalg/programstyrer.

Av enkeltsaker kan nevnes:

* Vurdering av ordningen med opprykk til professor etter kompetanse:

Høgskolerådet var representert i URs arbeidsgruppe, som la fram innstilling i oktober 95. Se punkt 20 i årsmeldingen.

* Omfang og normering av examen philosophicum:

Styret vedtok i november 95 etter henvendelse fra departementet å etablere en arbeidsgruppe for å vurdere denne saken i samarbeid med Høgskolerådet. Innstilling ble lagt fram i mai 96. Også i den videre oppfølgingen har det vært en felles forståelse. Det vises til punkt 7 i årsmeldingen.

* Cand.mag.-graden:

Bred deltakelse fra høgskolesektoren på Universitetsrådets konferanse i oktober 1996, og medvirkning i det påfølgende utvalgsarbeidet. Se punkt 8 i årsmeldingen.

* Samarbeid om læringsmiljø:

Som en oppfølging av læringsmiljøkonferansen "Et helhetlig læringsmiljø" i april 1995 har HR/UR sammen med DUK og Samskipnadsrådet etablert Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø. Se punkt 16 i årsmeldingen.

* Arbeidsgruppe som skal vurdere KIUPs fremtid:

Høgskolerådet var representert i arbeidsgruppen som leverte sin innstilling i november 96. Arbeidsgruppens forslag om å videreføre KIUP som et felles utvalg under UR og HR er nå til vurdering. Se årsmeldingens punkt 50.

16

NASJONALT KONTAKTFORUM FOR LÆRINGSMILJØ

Representanter for De utdanningssøkendes kontaktorgan (DUK), Det norske høgskolerådet, Det norske universitetsråd og Samskipnadsrådet ble i juni 96 enige om å opprette et nytt samarbeidsorgan "Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø". Det nye kontaktforum, som formelt ble etablert i august 96, vil erstatte den tidligere samarbeidsorganet for studentvelferd "Velferdskonferansen", som ble nedlagt i april 96. Den nye universitets- og høgskoleloven og den nye loven om studentsamskipnader trekker opp nye rammer for samarbeidet for å bedre det helhetlige læringsmiljøet på den enkelte institusjon. Det nasjonale samarbeidet for et bedre læringsmiljø vil ta utgangspunkt i dette. Initiativet til etableringen av Kontaktforum ble tatt på konferansen "Et helhetlig læringsmiljø" i april 95. Studentorganisasjonene, samskipnadene, universitetene og høgskolene ga her uttrykk for et ønske å videreføre den positive dialogen seg i mellom og

Feil! Bokmerke er ikke definert.

med myndighetene i det videre arbeidet for et bedre læringsmiljø. Av viktige oppgaver for det videre samarbeidet er bl.a. å få realisert en landsomfattende undersøkelse av studentenes levekår, samt å få fokusert på samspillet mellom lærested og vertskommune og legge opp til en felles drøfting av muligheter og forpliktelser. På anmodning fra Nasjonalt kontaktforum har Statistisk sentralbyrå utarbeidet opplegg for en levekårsundersøkelse blant studenter. Departementet har foreløpig ikke gitt tilsagn om finansiering.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

til et nytt universitetsbibliotek i Oslo.
(Foto: Kirsten Faustino, UiO)

17

STIFTELSEN UNGDOM OG FORSKNING

Konkurransen "Unge forskere" ble i 1996 arrangert for 28. år på rad i Norge. Ideen og drivkraften bak konkurransen har vært og er å skape interesse for forskning og å samle forskerinteressert ungdom i et felles forum. I 1987 overtok Forbundet Unge Forskere ansvaret for disse nasjonale unge forskere-konkurransene, med støtte fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og senere Norges Forskningsråd. Det har imidlertid vært behov for en organisasjonsmessig avklaring, og i samråd med KUF er det nå under etablering en egen stiftelse, "Stiftelsen Ungdom og Forskning". Universitetsrådet er forespurt om å medvirke i denne etableringen og utpeke to av medlemmene til stiftelsens styre. Universitetsrådet har sagt seg villig til dette. Sarah Paulson, NTNU, er oppnevnt som medlem av styret i stiftelsen sammen med John Gray, UiO.

18

NOU 1996:7 MUSEUM - MANGFALD, MINNE, MØTESTAD

Kulturdepartementet sendte i mai 1996 ut til høring NOU 1996:7 "Museum -mangfold, minne, møtestad", om den framtidige organiseringen av museene i Norge. Styret ba Universitetsrådets museumsutvalg om å vurdere innstillingen. I tillegg har Universitetsrådet hatt tilgang til de fire universitetenes høringsuttalelser, som bakgrunn for styrets behandling av saken. Styret konstaterte en generell enighet om at NOU 1996:7 er et viktig dokument i utformingen av den fremtidige museumspolitikken i Norge. Det var stort samsvar mellom synspunktene fra de fire universitetene og fra Universitetsrådets museumsutvalg. Av hovedpunktene i Museumsutvalgets vurdering skal her nevnes:

- Utvalget er enig i at det bør lages en tiltaksplan for å styrke museumslandskapet i naturhistorisk sammenheng, og at dette arbeidet må skje i nært samarbeid med universitetsmuseene.
- Utvalget er enig i tilstandsbeskrivelsen i utredningen som setter kritisk søkelys på universitetsmuseenes lagringsforhold, sikringer og kontrollrutiner av samlingene. Utvalget er også enig i at tilgjengeligheten til universitetsmuseene må bedres vesentlig, både for allmenheten generelt og forskningen spesielt, og at det her er nødvendig med et sterkt IT-engasjement fra universitetsmuseenes side. Utvalget ønsker likevel ikke en generell fri tilgang på alle museums IT-data, da misbruk kan oppstå.
- Utvalget er positiv til forslaget om en norsk museumslov, under forutsetning av at denne ikke griper inn i universitetenes autonomi, og universitetsmuseene må også i framtiden være underlagt samme departement som sine moderinstitusjoner.
- Utvalget advarer mot nyetableringer av fagmuseer på bekostning av eksisterende fagkompetanse ved universitetsmuseene.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

- Utvalget er enig i at behovet for utdanning i museumsfag er stort, og at dette er en oppgave som i stor del må tilfalle universitetene.

Lover og regler

19

STANDARDFORSKRIFTER FOR DR. PHILOS.-GRADEN OG FOR NORSKE DOKTORGRADER UNDER DEN ORGANISERTE FORSKERUTDANNINGEN

Universitetsrådets forskerutdanningsutvalg gjorde i årene 1991-95 en stor innsats for utviklingen av den organiserte forskerutdanningen i Norge. Det resulterte allerede høsten 1991 i et forslag til felles forskrifter for doktorgrader med organisert forskerutdanning som Universitetsrådet anbefalte universitetene og de vitenskapelige høgskolene å ta i bruk. De forskrifter som institusjonene vedtok i perioden 1992-94, fulgte nesten uten unntak denne anbefalingen. I desember 1995 fremmet Forskerutdanningsutvalget forslag om justeringer i de nye forskriftene, først og fremst som en følge av utvalgets arbeid med revisjon av forskriftene for dr.philos.-graden og andre "tradisjonelle" doktorgrader som ikke er knyttet til organisert forskerutdanning, se nedenfor. Disse justeringene er tatt inn i den nye standardforskriften for doktorgrader med krav om organisert forskerutdanning.

Standardforskriften for graden dr.philos. og tilsvarende grader er resultatet av forskerutdanningsutvalgets gjennomgang av de gjeldende og til dels svært gamle forskriftene for disse gradene. I 1994, da utvalget påbegynte arbeidet med denne saken, var det bred enighet om behovet for en modernisering og samordning av institusjonenes forskrifter for de "tradisjonelle" doktorgradene. Forskriftene for disse gradene må nødvendigvis på viktige punkter skille seg fra forskriftene for de "nye" doktorgradene som er knyttet til organisert forskerutdanning. På den annen side er det prosedyrer som bør være felles for alle doktorgrader - med eller uten organisert forskerutdanning.

I forlengelse av arbeidet med forskriftene for begge type grader utarbeidet

Forskerutdanningsutvalget også forslag til en felles veiledning om bedømmelse av norske doktorgrader til støtte for det praktiske arbeidet med slike saker.

Universitetsrådet har i sin oppfølging av disse sakene i 1996 sørget for en juridisk gjennomgang av forskriftene og de foreslåtte endringene, blant annet om veileders adgang til å være medlem av bedømmelseskomiteen og når det gjelder klageadgangen. Universitetsrådet har dessuten gått lenger enn utvalget mht språklig samordning og redigering av de to standardforskriftene. Arbeidet ble sluttført ved at Universitetsrådets styre i desember 96 godkjente de nye standardforskriftene for henholdsvis graden dr.philos. og tilsvarende grader og for doktorgrader med krav om organisert forskerutdanning. Styret vedtok å anbefale medlemsinstitusjonene å justere sine forskrifter/reglementer i samsvar med de nye standardforskriftene. Samtidig godkjente

Feil! Bokmerke er ikke definert.

styret veiledningen om bedømmelse av norske doktorgrader. De nye standardforskriftene er tilgjengelig i Universitetsrådets rapport nr. 4/96 sammen med veiledningen om bedømmelse av norske doktorgrader. Rapporten vil senere også komme i en engelsk utgave.

20

ORDNINGEN MED OPPRYKK TIL PROFESSOR ETTER KOMPETANSE

Arbeidsgruppen for å vurdere *erfaringene* med ordningen med opprykk til professor etter kompetansevurdering, la fram sin innstilling i oktober 95. Etter en bred høring tok Universitetsrådets styre opp saken til en grundig vurdering, og i brev til departementet i april 96 understreket Universitetsrådet at man sluttet seg til de generelle anbefalingene fra arbeidsgruppen. Det må utarbeides bedre informasjon om opprykksordningen for alle impliserte brukergrupper: søkerne, bedømmelseskomiteene og institusjonene. De nasjonale fakultetsmøtene/dekanmøtet i medisin bør være rådgivende når det gjelder fordeling av ansvar for å opprette de nasjonale bedømmelseskomiteene. Det er ønskelig med en del avklaringer/presiseringer i det gjeldende reglement for ordningen, særlig om klageadgang. Universitetsrådet støttet også forslaget om at ordningen i løpet av få år bør bli underlagt en grundig evaluering, og at dette må være departementets ansvar. Spørsmål om likestilling, mobilitet og rekruttering må stå sentralt i en slik evaluering, og det vil også være naturlig å gjøre en kostnadsgjennomgang av ordningen, særlig når det gjelder tidsbruk. Spesielt må likestillingsaspektet tas på alvor når ordningen skal evalueres.

Universitetsrådet mente også at det var et klart behov for å gjennomgå formalitetene i hele reglementet, og var beredt til å bistå departementet med dette om ønskelig. På styrets oppfordring har rektor og professor dr.juris. Jan Fr. Bernt ved Universitetet i Bergen foretatt en slik gjennomgang, som styret ga sin tilslutning til i januar 97. På dette grunnlag Universitetsrådet tilskrev departementet og lagt fram konkrete forslag til formelle justeringer og reelle endringer i reglementet for ordningen med opprykk til professor etter kompetansevurdering.

21

RETNINGSLINJER FOR VURDERING AV STUDIETILBUD VED PRIVATE HØGSKOLER

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet sendte våren 1996 ut på høring utkast til midlertidige retningslinjer for faglig vurdering av av studier som det søkes eksamensrett for etter privathøgskoleloven. Fram til den nye loven om universiteter og høgskoler trådte i kraft fra 01.01.96, hadde Universitetsrådet et betydelig ansvar for slike faglige vurderinger gjennom Nasjonalt koordinerende utvalg (NKU). Universitetsrådet hadde derfor forståelse for at departementet måtte finne en midlertidig løsning på disse problemene, men ba departementet gjør sitt ytterste for at det så snart som mulig etablerer et permanent akkrediteringsorgan. For Universitetsrådet var det svært viktig at KUF presiserte at

Feil! Bokmerke er ikke definert.

tildeling av eksamensrett etter Privathøgskoleloven ikke automatisk gir rett til fritak for del av akademisk grad. Dette er det fortsatt våre institusjoner som skal avgjøre. Universitetsrådet konstaterte ellers at departementets utkast til retningslinjer for faglig vurdering av privathøgskolestudier stilte svakere krav enn NKU gjorde (f.eks.ingen krav om infrastruktur). Dette understreker ytterligere at eksamensretten for private studier etableres isolert fra en godkjenning for overføring til universitet, med de problemer det vil kunne medføre.

22

REPRESENTASJON AV BEGGE KJØNN I STATLIGE UTVALG

Inntil vi har nådd fram til en tallmessig balanse mellom kvinner og menn i vitenskapelige toppstillinger, vil det være nødvendig å vurdere kravet om full likestilling i råd og utvalg opp mot muligheten for å finne kvalifiserte kvinner som er villige til å påta seg verv.

Rundskriv Q 4/1996 fra Barne- og familiedepartementet om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrer, råd, delegasjoner m.v. ble oversendt institusjonene fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med brev 26.04.96. Her understrekes det at utvalg som ikke tilfredsstiller likestillingskravet, skal forelegges departementet. Dette kan få store konsekvenser for universitetene og de vitenskapelige høgskolene, og Universitetsrådets styre anmodet derfor professor, dr.juris. Jan Fridthjof Bernt om å utarbeide en kommentar til rundskriv Q 4/1996. Universitetsrådet oversendte i desember 96 professor Bernts kommentarer til medlemsinstitusjonene til støtte i det løpende arbeidet med likestilling og med sammensetning av komiteer og utvalg.

Det kan bli lenge å vente...
f.eks. på full likestilling i råd og utvalg.
Eksempel på offentlig industridesign
(Foto: Arkitektthøgskolen i Oslo)

Internasjonale aktiviteter

23

DET NORDISKE UNIVERSITETSSAMARBEIDET

Det Nordiske Universitetssamarbeidet (NUS) ble etablert 19. mai 1995 som en samarbeidsorganisasjon for Det norske universitetsråd, Finlands universitetsrektors råd, Sveriges universitets- og högskoleförbund, Rektorkollegiet og Islands universitet.

I det første driftsåret har NUS bl.a. behandlet følgende saker:

- Utviklingen av kontakten med Nordisk Ministerråd.
- Videreføringen av NORDPLUS.
- Avtalen om fri bevegelse av studenter. Betalingsordningen.
- Rapporten "Nordisk Nytte".
- Utviklingen av en ny nordisk forskningspolitikk.
- Den nordiske rektorkonferansen 1996.
- Utredningen "Et nytt nordisk forskningspolitisk program.
- Forholdet til Det nordiske universitetsadministratorsamarbeidet (NUAS).

Etableringen av NUS har styrket samarbeidet mellom de nasjonale universitetsorganisasjonene i Norden. Det er etablert et enkelt og pragmatisk samarbeidsforhold med NUAS og en god kommunikasjon med Nordisk Ministerråds sekretariat. En realistisk linje vil være å føre virksomheten videre på dagens aktivitetsnivå og satse på at man over tid vil oppnå en viss påvirkning på den nordiske utdannings- og forskningspolitikken. En mer ambisiøs målsetting ville forutsette ressurser både i tid og penger som samarbeidet pr. i dag ikke disponerer over.

Rektorkollegiets ordfører, rektor Hans Peter Jensen, fungerer for perioden 1995-98 som ordfører for NUS. Universitetsrådets generalsekretær fungerer som generalsekretær for NUS i samme periode.

24

ET NYTT NORDISK FORSKNINGSPOLITISK PROGRAM

Det Nordiske Universitetssamarbeidet (NUS), fikk i september 96 utkastet til en ny nordisk forskningsstrategi fra Nordisk Forskningspolitisk Råd på en uformell

Feil! Bokmerke er ikke definert.

"snabbremiss". Utkastet ble formidlet videre til de nasjonale medlemsorganisasjonene og ble også gjenstand for debatt i Universitetsrådets organer. Fra Universitetsrådet og fra NUS ble det gitt uttrykk for at et nordisk forskningspolitisk program må sikte mot å realisere nordiske fellesinteresser. Skal det nordiske forskningssamarbeidet få styrke, må det enkelte prosjekt være av forskningsmessig interesse for de deltagende forskere og de nasjonale delprosjektene må ha slik kvalitet og relevans at de kan få støtte i hjemlandet. Som for annet internasjonalt forskningssamarbeid vil derfor det nordiske samarbeidet være avhengig av et godt samspill mellom det felles programmet og de nasjonale aktørene.

På samme måte som EU har et rammeprogram for forskning, er det nærliggende å tenke seg *et nordisk rammeprogram for forskning*. Slike rammeprogram bør være tidsbegrenset, men med rimelig mulighet for å videreføre vellykkede og fortsatt aktuelle satsinger fra ett rammeprogram til det neste. De overordnede målene for rammeprogrammet defineres politisk, mens realiseringen bør skje gjennom delprogrammer underlagt faglig styring og hvor forskningsmiljøene kan sende inn sine prosjektforslag.

Det vil være en god målsetting å utvikle en nordisk merverdi gjennom koordinering av de enkelte lands innsats på områder av felles interesse. Det er antageligvis også den eneste måten et nordisk program kan få tyngde på. Som i annet internasjonalt forskningssamarbeid vil det være naturlig at de enkelte lands deltagere søker nasjonal finansiering for å realisere sin deltagelse. Nordisk støtte kommer da som et tillegg til de nasjonale bidrag. Samarbeidsprosjekter som er sikret nasjonal finansiering i minst to nordiske land, bør være støtteberettiget i det nordiske rammeprogrammet. Deltagelse fra flere nordiske land vil være en nordisk merverdi, men bør ikke være et prinsipielt krav.

Et utvidet samarbeid mellom universiteter og høgskoler i de nordiske landene, kan være en effektiv realisering av en øket nordisk samhandling på forskningssektoren. At dette samtidig kan styrke det nordiske samarbeidet innen høgere høgere utdanning, understreker ytterligere betydningen av å trekke universitetssektoren med i utviklingen av det nye nordiske programmet, bl.a. ved å styrke sektorens kontakt med FPR.

25

UNIVERSITETSRÅDETS DELTAGELSE I EUROPEISKE SAMARBEIDSORGANISASJONER

* *CRE - Association of European Universities*

Mer enn 500 universiteter og vitenskapelige høgskoler i 39 europeiske land er nå tilsluttet CRE. De halvårlige konferansene samler et betydelig antall universitetsledere til drøfting av sentrale temaer; i 1996 har hovedtemaene vært "Innovative University Management" (Santiago de Compostela 23.-24. mai) og "University networks for strategic development" (Oloumouk 3.-4. oktober). Et annet viktig tiltak i CRE er utviklingen av et opplegg for institusjonsevaluering: "to conduct institutional reviews in order to help universities to assess their own quality management systems". CRE har også i det siste engasjert seg sterkere i forhold til EU-kommisjonen og en grenseoppgang mellom CRE og Konfederasjonen (se nedenfor) kan synes nødvendig. Universitetsrådet er representert i

Feil! Bokmerke er ikke definert.

CREs faste komite ved rektor Lucy Smith og generalsekretær Per Nyborg. På komitemøtet i Oloumouk deltok prorektor Kirsti Koch Christensen.

** Confederation of EU Rectors' Conferences*

Deltagelsen i EUs programmer for forskning og høgre utdanning gjør at universiteter og vitenskapelige høyskoler i EU/EØS-området har mange felles interesser. Konfederasjonen er et felles talerør til EU-kommisjonen og til kommisjonæren for høgre utdanning og forskning. Samarbeidet i Konfederasjonen har også gjort det mulig å påvirke Ministerrådet gjennom koordinerte henvendelser til de nasjonale ministerier. Viktige saker i 1996 har bl.a. vært EU-kommisjonens "White Paper on teaching and learning" og forberedelsene til EUs femte rammeprogram for forskning. Universitetsrådet har i 1996 vært representert i Konfederasjonen ved rektor Emil Spjøtvoll og generalsekretær Per Nyborg.

** Council of Europe*

Alle Europarådets medlemsland er representert i Europarådets komite for høgre utdanning og forskning med en departementsrepresentant og en uavhengig universitetsrepresentant. Det er lang tradisjon for at Universitetsrådets generalsekretær fungerer som norsk universitetsrepresentant. Generalsekretær Per Nyborg er for perioden 1996-98 valgt til medlem av komiteens byrå (styre). Han er også byråets representant i styringsgruppen for "Legislative Reform Project", komiteens største program som bistår de nye demokratiene i Øst- og Sentral-Europa med utviklingen av ny universitetslovgivning. Andre sentrale aktiviteter i 1996 har vært fullføringen av det tre-årige projektet "Access to Higher Education in Europe" og samarbeidet med UNESCO om "Joint Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region".

26

HINDRINGER FOR STUDENTMOBILITETEN UNDER EUs UTDANNINGSPROGRAMMER

Det har i 1996 vært foretatt et omfattende arbeid i EU-kommisjonens regi for å kartlegge hindringer for studentmobiliteten. Universitetsrådet har for sin del valgt å sette søkelyset på de norske reglene for studiefinansiering, som diskriminerer ERASMUS-studenter i forhold til andre norske studenter som velger å ta et eller to semestre av sin utdanning i utlandet. ERASMUS-studentene utelukkes fra Lånekassens støtteordninger for utenlandsstudenter, enten ERASMUS-stipendet er høyt eller lavt i forhold til den norske utenlandsstøtten. Bortsett fra det første året norske studenter kunne delta (1992), har ERASMUS-stipendiene vært svært små. Studentene får derfor bedre støtte hvis de frasier seg sin status som ERASMUS-studenter og reiser ut som individuelle studenter. Universitetsrådet har tatt saken opp både med departementet og med stortingskomiteen, og regner med at de diskriminerende bestemmelsene i Lånekassens forskrifter blir endret.

27

STUDENTER FRA U-LAND OG ØST-EUROPA. KVOTEPROGRAMMET

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Dagens stipendordning for studenter fra u-land og Øst-Europa er ikke blitt et helhetlig program slik tanken var, men en adgang til studiestøtte til enkeltstående utdanningstilbud etter regler som i utgangspunktet er utarbeidet for norske studenter. Ordningen har vært preget av uklare og skiftende retningslinjer, og en tungvint og lite tilpasset sentraladministrasjon. Universitetsrådets rapport nr. 4/95 "Kvoteordningen - hodeløs bistand?" som forelå i november 95, ble etter en bred høring fulgt opp av Universitetsrådets styre med konkrete forslag til departementet i april 96. Hovedoppgavene som bør søkes realisert gjennom et nasjonalt program vil etter Universitetsrådets vurdering være følgende:

- Utarbeidelse av et nasjonalt programopplegg med sikte på å tilby studier som er kompetansegivende for de aktuelle målgruppene,
- Støtte til etablering av internasjonale kurs og programmer ved institusjonene,
- Støtte til institusjonenes arbeid med tilrettelegging for mottak av studenter fra u-land og Øst-Europa,
- Koordinering med andre nasjonale bistandstiltak og stipendordninger (NORAD, NUFU, Øst-Europa programmet),
- Samarbeid med institusjoner og myndigheter i u-land og Øst-Europa, både for å utvikle et tilbud tilpasset behovene og i rekrutteringen av studenter,
- Informasjon om programmet, nasjonalt og internasjonalt.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Universitetsrådet har understreket at initiativene til de ulike studieopplegg for de utenlandske studentene må komme fra institusjonene, og at det er institusjonene som må utforme, drive og styre disse oppleggene. Det vil imidlertid være behov for en viss nasjonal samordning, for kvalitetssikring og etterhvert også prioritering mellom de innkomne forslag, siden programmet vil ha et begrenset antall studieplasser. Universitetsrådet har sagt seg beredt til å ta et nasjonalt ansvar for et program av denne karakter, enten det begrenser seg til Master-programmer ved egne institusjoner eller blir et større og mer sammensatt opplegg med deltakelse fra statlige og private høyskoler. Dersom Universitetsrådet skal ta et slikt ansvar, må det være en forutsetning at lærestedene trekkes direkte inn i styringen av programmet og at SIU tillegges oppgaven som nasjonaoperatør for det nye programmet.

Universitetsrådet har flere ganger tidligere pekt på de mulige synergieffektene ved en koordinering av den u-landsrettete satsingen under KUFs kvoteordning med det UD-finansierte NUFU-programmet for kompetansebygging i utviklingsland. Også NORADs stipendprogram bør ses i sammenheng med kvoteordningen. NORAD støtter Diplom- og Mastergradsopplegg på utvalgte områder ved flere av våre universiteter og vitenskapelige høyskoler. Forskjellen fra kvoteordningen er først og fremst at NORAD-programmet fremstår som et nasjonalt program med et klart regelverk, sammensatt av institusjonenes delprogrammer, men med et felles stipendopplegg og en felles "markedsføring".

I sin innstilling om statsbudsjettet for 1997 ga Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite bred støtte til Universitetsrådets synspunkter og ba departementet komme tilbake med forslag om oppfølging (se punkt 13 i årsmeldingen).

28

SAMARBEID NORAD-UNIVERSITETSRADET.

Samarbeidet mellom NORAD og UR/UD-programmet om kompetanseoppbygging ved universiteter i utviklingsland (NUFU-programmet) har vært i kontinuerlig utvikling siden NUFU-programmet startet opp for fem år siden. I den nye UR/UD-avtalen undertegnet 31.10.95 heter det at samarbeid mellom NORAD og UR skal avtales særskilt og tilpasses denne avtalen.

Drøftingene om en slik avtale mellom NORAD og UD førte som kjent til at NORADs ledelse i møte med Universitetsrådets ledelse reiste spørsmålet om norske universiteter og vitenskapelige høyskoler kunne påta seg et vesentlig større engasjement på bistandssiden. Denne utfordringen fra NORAD har vært gjenstand for en grundig vurdering i Universitetsrådssystemet. På grunnlag av drøftinger i styre og representantskap og uttalelser fra medlemsinstitusjonene, sa Universitetsrådet i brev til NORAD i juni 96 seg beredt til å starte forhandlinger med sikte på en avtale der UR på vegne av medlemsinstitusjonene tar ansvar for et bistandsprogram innen høgre utdanning og forskning. NORADs svarbrev inviterte Universitetsrådet til å utarbeide et utkast til intensjonsavtale.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Med utgangspunkt i de ovennevnte dokumenter har Universitetsrådet arbeidet videre med saken. Det er imidlertid forhold som må avklares mellom UD og NORAD før det vil være aktuelt å avtalefeste et utvidet bistandsengasjement med Universitetsrådet. UR har derfor foreløpig ikke oversendt noe avtaleutkast på det nåværende tidspunkt, men har sagt seg beredt til å drøfte den videre utviklingen av samarbeidet mellom UR og NORAD så snart dette måtte passe.

Utenriksdepartementet vurderer å overføre forvaltningen av NORADs stipendprogram til Universitetsrådet/SIU fra og med 1997. Denne saken bør finne sin løsning uavhengig av en eventuell avtale med Universitetsrådet om et mer generelt samarbeid om kompetanse- og institusjonsutvikling i utviklingsland. En eventuell overføring av forvaltningen til UR/SIU forutsette avklaringer som kan ta noe tid, bl.a. fordi saken må ses i sammenheng med videreføringen av KUFs kvoteordning for studenter fra Øst-Europa og utviklingsland. Det vises i denne forbindelse til merknadene fra Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomite vedr. kvoteordningen i Budsjett-innst.nr.12 (1996-97).

Universitetsrådet sonderer mulighetene....her i Durban, Sør-Afrika
(Foto: Asle Haukaas, UiB)

29

AVTALE MELLOM NORSKE UNIVERSITETER OG UNIVERSITY OF TOKYO

I januar 1992 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom Det norske universitetsråd, på vegne av de norske universitetene, og Universitetet i Tokyo. Avtalen fikk i august 1996 et tillegg om fritak for betaling av "tuition fees" i forbindelse med utveksling av studenter mellom Tokyos "School of Engeneering" og NTNU. Avtalen som i utgangspunktet gjaldt for en femårsperiode, er senere blitt forlenget og gjelder nå fram til januar 2002.

Programaktiviteter

30

EU's UTDANNINGSPROGRAMMER

Universitetsrådet har gjennom SIU operatøransvar for EU's handlingsprogram for samarbeid i utdanningssektoren, SOKRATES. SIU er sekretariat for de 3 departementsoppnevnte utvalgene for SOKRATES-programmet, og har første halvdel av perioden sekretariatsansvar for departementets felles nasjonale utvalg for de to EU-programmene SOKRATES og LEONARDO.

1996 er det første året SOKRATES-programmet iverksettes for fullt, året har vært preget av intens informasjonsvirksomhet og pionerinnsats på mange felt.

a. ERASMUS for høyere utdanning

Universitetsrådet har siden 1991 hatt ansvar for administrasjon av ERASMUS-programmet i Norge. Dette er fra studieåret 1996/97 gått inn under SOKRATES, og utgjør den del av programmet som er spesielt rettet mot høyere utdanningsinstitusjoner. Hovedkomponenten er fortsatt studentutveksling. I studieåret 95/96 hadde 40 norske institusjoner avtaler om å sende ut i alt 2.294 studenter, av dette var 166 såkalte "free-movere". 1.212 studenter reiste. I alt 9.598.604,- mill. NOK ble fordelt i stipend. Av dette gikk i 6,12 mill. til universitetene og de vitenskapelige høgskolene. Stipendiene ble fordelt etter tilmeldt godkjent studentmobilitet. For studieåret 1996/97 ble alle ICP'er frosset fra Brussel, og vi regner med en studentmobilitet tilsvarende fjoråret.

For 1996/97 er det gitt støtte til pensums-/kursutviklingstiltak og til utvikling av tematiske nettverk. Få prosjekt koordinert av norske institusjoner er godkjent, mest oppsiktsvekkende var at Universitetet i Bergens søknad om å koordinere et tematisk nettverk i "Data in the humanities" ble innvilget.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Første halvdel av 1996 ble særlig turbulent for institusjonene, med forberedelse av søknad om ERASMUS-deltakelse for 1997/98. Overgangen fra det tidligere ERASMUS-programmet organisert i nettverk for studentutveksling, til søknadene om en såkalt institusjonskontrakt med Den europeiske kommisjon, har vært krevende. Innen første juli hadde alle norske universitet og vitenskapelige høyskoler og de aller fleste statlige og private høyskoler levert søknad om institusjonskontrakt. Gjennom arbeidet med denne har ERASMUS-programmet gitt nok et verdifullt bidrag til utbygging av administrativ infrastruktur for fortsatt internasjonalt arbeid ved institusjonene.

b. Skoleprogrammene COMENIUS og LINGUA

1995/96 kom Norge med i LINGUA og pilotprosjektene i tilknytning til andre deler av SOKRATES. Den norske deltakelsen første år i de såkalt "sentralt styrte aksjoner" var beskjeden. Til fordeling nasjonalt fikk Norge ca. 3,9 mill NOK (ca 0,48 mill ECU) Det var ikke mulig å mobilisere skoleverket til disse nokså kompliserte aksjonene innen de stramme tidsfrister som var gitt, og SIU så seg derfor nødt til å returnere midler til Brussel ved kontraktsslutt. I 1996/97 utgjorde tildelingen til nasjonalt styrte skoleaksjoner NOK 5,4 mill. Midlene er fordelt til tverrnasjonale prosjekter på alle klassetrinn i skolen, ca. 120 skoler er involvert i europeiske partnerskap. Informasjonskampanjen for å nå ut i skoleverket har vært krevende, spesielt ettersom det har tatt tid å få medspillere på regionalt nivå. Flere fylker og kommuner begynner nå å sette av midler sentralt til deltakelse i SOKRATES, og de statlige utdanningskontorenes rolle i informasjonsspredningen om programmet er etterhvert avklart.

c. Støtte til etterutdanningskurs under COMENIUS og LINGUA

SOKRATES støtter utvikling av tverrnasjonale utdanningsprosjekter. Norges deltakelse i disse prosjektene var i 1996 svært beskjeden. Det gis også stipend til deltakelse på kortere etterutdanningskurs. Norge har fått til fordeling nasjonalt NOK 1,453 mill. Disse er fordelt til 220 norske lærere i løpet av året.

d. Programmene for gjensidig informasjon og metodeutvikling i hele utdanningssektoren

Hele 7 prosjekter innen fjernundervisning er koordinert av norske institusjoner; dvs. statlige høyskoler og universiteter. Det er en markant tendens til at de statlige høyskolene gjør seg mer gjeldende innenfor disse programene enn universitetene.

Også innen voksenopplæring har norske institusjoner kommet fram med gode søknader som er koordinert herfra. To av de tre godkjente søknadene kommer fra Universitetet i Oslo.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Det norske universitetsråd og Norges forskningsråd har oppnevnt et programstyre for Øst-Europa-programmet som har ansvaret for koordinering av programmet, og som har myndighet til å ta standpunkt til og beslutte hvilke forslag innenfor bevilgningsrammen skal få bevilgning. Programstyret er ansvarlig overfor og rapporterer til Universitetsrådet og Forskningsrådet. Programstyret utgir egen årsrapport på engelsk.

Programstyret har seks medlemmer, tre oppnevnt av styret i Universitetsrådet og tre oppnevnt av hovedstyret i Forskningsrådet. I tillegg oppnevner Universitetsrådet og Forskningsrådet en vararepresentant for hver sin gruppe representanter. Utenriksdepartementet, Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet og Høgskolerådet oppnevner hver sin observatør til utvalget.

I 1996 hadde Programstyret følgende sammensetning:

Medlemmer pr. 31.12.96:

forskningsdirektør Ingvild Broch, Universitetet i Tromsø (leder)

professor Knut Midgaard, Universitetet i Oslo

professor Carl Julius Nordstrøm, Norges Handelshøyskole

rådgiver Harald Dovland, Miljøverndepartementet

avdelingsdirektør Nils Asbjørn Engstad, Norsk Polarinstitutt (nestleder)

avdelingsdirektør Berit Olsen, Statens helsetilsyn

varamedlemmer:

seksjonsleder Sidsel Hertzberg, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

seksjonsleder Astrid Vinje Brustad, Norsk Hydro

observatører:

rådgiver Brynhild Sirevåg, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

rådgiver Arild Sande, Utenriksdepartementet

direktør Nils Røttingen, Høgskolen i Telemark

Universitetsrådets senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) er Programstyrets sekretariat.

Programkomiteen har gitt støtte til 51 programmer i 1995/96 som er beskrevet i en egen "Programme Catalogue". Programkomiteen valgte i 1995 å budsjettere 1995 og 1996 i forhold til hverandre. Prosjekter som fikk støtte for 1995, søkte da samtidig om støtte til 1996. Midler ble satt til side slik at disse program ikke trengte å søke på nytt i 1996. Programkomiteen arbeidet ut fra en total bevilgning på NOK 20 mill for 1995 og et tilsvarende beløp for 1996.

Programstyret for Øst-Europa-programmet har hatt 3 møter i meldingsåret, og blant de viktigste sakene skal nevnes:

Feil! Bokmerke er ikke definert.

* Utarbeidelse av en informasjonsbrosjyre og "Annual Report for 1995" for utdannings- og forskningsprogrammet.

* Utarbeidelse av en strategi for samarbeid innen høyere utdanning og forskning med Øst-Europa for perioden fra og med 1997. Strategien legger til rette for en planmessig og langsiktig satsing på samarbeid innen høyere utdanning og forskning med Øst-Europa på faglig og geografisk prioriterte områder.

* Baltikum seminar. Styret vedtok å nedsette et arbeidsutvalg for å utarbeide en konkret plan for avvikling av et kontakt- og fagseminar om Baltikum.

Avtalen mellom Utenriksdepartementet, Universitetsrådet og Forskningsrådet om samarbeid med Øst-Europa utløp 31.12.96. Universitetsrådet og Forskningsrådet har i brev til UD understreket viktigheten av en langsiktig satsing når det gjelder utviklingen av institusjonssamarbeidet innen høgre utdanning og forskning. Også fordi institusjonene som deltar må innpasse dette samarbeide i sin virksomhetsplanlegging, er det viktig at man unngår store usikkerheter og sene avgjørelser vedrørende videreføringen av virksomheten fra et år til det neste. Selv om den nye avtalen først ble undertegnet 4.april 97, vil den nå siktre videreføringen av samarbeidet i ytterligere 5 år, se Vedlegg II.

Selv om det alltid vil være mer komplisert å administrere en avtale med to kontraktører enn med en, har samarbeidet mellom Universitetsrådet og Forskningsrådet om Øst-Europa-programmet fungert godt. Det satses derfor på et fortsatt felles samarbeid med Utenriksdepartementet.

32

NUFU-PROGRAMMET

Universitetsrådets avtale med Utenriksdepartementet om kompetansebygging ved universiteter og forskningsinstitusjoner i utviklingsland, definerer et meget omfattende program. Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU) - se punkt 47 i årsmeldingen - fungerer som programstyre, derav betegnelsen NUFU-programmet. Den økonomiske rammen for programmet er ifølge avtalen 46 mill. kroner årlig. Utenriksdepartementet har imidlertid vært i stand til stille ytterligere midler til programmets disposisjon, og det har derfor vært mulig å inngå tilleggsavtaler som i 1995 og 1996 har tilført NUFU-programmet henholdsvis 10 og 5 mill. kroner ut over avtalt ramme.

* *Bevilgninger til flerårig samarbeid - Afrika sør for Sahara, Sør-Asia og Mellom-Amerika.* Behandlingen av et meget stort antall søknader om flerårig samarbeid mellom Universitetsrådets medlemsinstitusjoner, forskningsinstitutter og tilsvarende institusjoner i utviklingsland, ble vårens hovedoppgave for NUFU. I tre møter behandlet NUFU søknader med en samlet søknadssum på 406 millioner kroner. Beløpet omfattet 106 søknader, hvorav NUFU i 1996 har vurdert 64 som støtteverdige. 176,5 millioner kroner er over en fire-årig periode satt av til støtte av de angjeldende samarbeidsprogram. Videre

Feil! Bokmerke er ikke definert.

har NUFU satt av økonomiske rammer for samarbeid med de palestinske områdene, Eduardo Mondlane-universitetet i Moçambique samt Armauer Hansen forskningsinstitutt i Etiopia. Etter NUFUs møte i februar 1997 vil beløpet på 215 millioner kroner, som er disponibel for fler-årig samarbeidsprogram for avtaleperioden 1996-2000, være allokert. To samarbeidsprogram med Chr. Michelsens Institutt som norsk deltaker har fått støtte av NUFU under den nye avtalen, og instituttet er i så måte den første deltaker på instituttsektoren i NUFU-samarbeidet.

** Planlegging av flerårig samarbeid (forprosjekter).*

I alt 37 søknader om planlegging av nye samarbeidsprogram har vært behandlet av NUFU i 1996. Av disse er tre innvilget med begrunnelse at det var tale om oppfølging av doktorgrads-utdanning eller annet samarbeid som har vært støttet av NUFU tidligere. Øvrige søknader, 34 i alt, kunne ikke imøtekommes på grunn av manglende mulighet for økonomisk oppfølging fra NUFU. Antall planleggingssøknader som ikke er blitt imøtekommet av NUFU, viser at interessen for forsknings-samarbeid og institusjonssamarbeid under avtalen mellom UR og UD har økt kraftig sammenlignet med interessen i første avtaleperiode 1991-95.

** Tradisjonelt svarte universiteter i Sør-Afrika.*

En egen tre-årig avtale mellom UR og UD (Sør-Afrika-avtalen) om støtte til tradisjonelt svarte universiteter i Sør-Afrika, inngått for perioden 1994-96, er ført videre under hovedavtalen mellom UD og UR (NUFU-avtalen). NUFU har i 1996 behandlet og akseptert søknader om videreføring av 5 samarbeidsprogram mellom norske universiteter og de fire universitetene i Sør-Afrika. 2 nye samarbeidsprogram er vedtatt støttet for perioden 1996 og fremover.

** De palestinske områdene.*

NUFU satte våren 1996 to søknadsfrister for deltakelse i samarbeidet med institusjoner innen det palestinske området: 1. oktober 1996 ble søknadsfristen for samarbeid som alt var på lufta og 1. april 1997 for nytt samarbeid støttet av midler fra NUFU. Tre søknader ble mottatt, alle fra universitetet i Oslo som har pågående samarbeid med universitetene i Birzeit, Hebron og An-Najah. I tillegg har NUFU i 1996 kartlagt interessen blant norske universiteter og vitenskapelige høyskoler med sikte på vurdering av omfanget av eventuelt nytt samarbeid. NUFU har videre avventet en utredning fra UNESCO om status og strategi for forskningsrelatert utdanning ved institusjonene i områdene. Årsaken til denne utredningen, bestilt av det palestinske rådet for høyere utdanning, er at de fleste av universitetene i områdene gir utdanning på lavere grad, og en utbygging til høyere grad/forskningsrettet utdanning ved alle universitetene har det palestinske rådet ikke ansett for å være ønskelig. UNESCO-rapporten er sterkt forsinket, og NUFU har nå valgt å invitere til søknader i en åpen utlysning med frist 1. april 1997. En økonomisk ramme på 10 millioner kroner er reservert av NUFU til samarbeid med universiteter innen de palestinske områdene.

** Eduardo Mondlane-universitetet i Moçambique.*

NUFU har i 1996 hatt en delegasjon i Moçambique, sammensatt av NUFU, NUFUs sekretariat og Norges landbrukshøgskole. Formålet med besøket var å kartlegge mulighetene for samarbeid mellom norske institusjoner og Eduardo Mondlane-

Feil! Bokmerke er ikke definert.

universitetet i Maputo. NUFU har hatt tre søknader i venteposisjon til etter dette besøket, og på grunnlag av rapporten og Eduardo Mondlane-ledelsens prioriteringer av samarbeid er det i NUFU truffet vedtak om konkrete samarbeidsforslag. En delegasjon fra ledelsen ved Eduardo Mondlane-universitetet er invitert til Norge i månedsskiftet mai/juni 1997 med sikte på å besøke norske universiteter, vitenskapelige høyskoler og eventuelt noen av forskningsinstituttene. Prioriteringene fra Eduardo Mondlane-universitetet retter seg mot samarbeid innen fagområdene matematikk, informatikk, medisin og ingeniør-virksomhet. En ramme på 5 millioner kroner er reservert til samarbeid med Eduardo Mondlane-universitetet.

** Evaluering av samarbeid og samarbeidsprogrammer ved Universitetet i Dar Es Salaam.*

Det er i den nye NUFU-avtalen bestemt at evalueringer skal gjennomføres og avtales mellom UD og UR. Som et pilotprosjekt ble en evaluering av 7 samarbeidsprogrammer med Universitetet i Dar Es Salaam gjennomført i oktober 1996. Professor P.O. Kwami, Universitetet i Kumasi, seksjonsleder Per O. Aamodt, Norsk institutt for forskning og utdanning samt professor Randi Rønning Balsvik, Universitetet i Tromsø, utgjorde evalueringsteamet. Evalueringen av de 7 programmene var positiv. En rekke tiltak anbefales, tiltak som i det vesentlige går på ledelse, administrasjon og likeverdighet i samarbeidet. Forslag til tiltak vil bli vurdert og fulgt opp av de samarbeidene institusjonene og NUFU.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Ett av NUFU-programmene
har som målsetting
å bygge opp kompetanse
i Ghana innen protein-
ernæring med fisk som
proteinkilde i kostholdet.

(Foto: Eyolf Juul-Larsen,CMI)

DEL 2

Utvikling av egen organisasjon

Universitetsrådet

33

UNIVERSITETSRÅDETS ARBEIDSFORMER

Noe av det første det nye styret gjorde på nyåret 1996, var å drøfte Universitetsrådets arbeidsformer. Styret fant det hensiktsmessig å bygge videre på den arbeidsformen som er blitt utviklet i Universitetsrådet. Styret ga videre uttrykk for følgende:

Styret vil legge vekt på at styremøtene også fungerer som et kommunikasjonspunkt og ideverksted for rektorene. For å legge til rette for dette, vil det som en fast post på styremøtene bli avsatt tid til en uformell utveksling av synspunkter.

Styret mener det kan være behov for felles utspill fra institusjonene også i saker av administrativ karakter og at dette kan skje ved at sakene forberedes administrativt og fremmes for Universitetsrådets styre via direktørmøtet.

Styret mener at representanskmøtene i utgangspunktet bør være interne, men at man utveksler observatører med Høgskolerådet. Departementet og Forskningsrådet inviteres etter behov til å delta under enkeltsaker/ deler av møtet. Den eksterne kontakten knyttes først og fremst til temadag/seminar i tilslutning til representantskapsmøtet.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Styret mener utsendelse av pressemeldinger vil være aktuell oppfølging av enkelte større saker og at leder og generalsekretær om nødvendig kontakter statsråden eller stortingskomiteen for å redegjøre for Universitetsrådets syn.

34

BEMANNING OG ORGANISASJONSFORM I UNIVERSITETSRÅDET

Siden 1994 har SIU vært en del av Universitetsrådets sekretariat, organisert som egen avdeling. Generalsekretæren har foreslått at sekretariatet fra 1997 organiseres med to avdelinger, med SIU som den ene og med sekretariatets øvrige virksomhet lagt til en allmennavdeling. Styret har gitt sin tilslutning til at Universitetsrådets sekretariat organiseres i to avdelinger, Allmennavdelingen og Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) og at den ledige stillingshjemmelen i sekretariatet benyttes til en avdelingslederstilling på underdirektørnivå.

35

DEKNING AV UTGIFTER TIL STUDENTERS DELTAGELSE I UTVALG UNDER UNIVERSITETSRÅDET

Medlemsinstitusjonene har tatt opp spørsmålet om kostnader til reisevirksomhet i tilknytning til studentrepresentantenes deltakelse i utvalg under Universitetsrådet. Universitetsrådets styre anser studentenes deltagelse i Universitetsrådets organer for å være et viktig element i det nasjonale samarbeidet mellom institusjonene. Styret har derfor anbefalt at institusjonene fortsatt dekker de nødvendige utgifter for studentrepresentanter fra egen institusjon og at ansvaret for dette legges til det organisasjonsnivå som er ansvarlig for den enkelte aktivitet:

1. Institusjonene dekker normalt nødvendige reiseutgifter (billigst tilgjengelige flybillett) for studentrepresentantene fra institusjonen til møtene i Universitetsrådets styre og representantskap og i faste utvalg og ad hoc utvalg som oppnevnes av Universitetsrådets styre.
2. Fakultetene dekker normalt nødvendige reiseutgifter (billigst tilgjengelige flybillett) for de studentrepresentanter NSU utpeker fra vedkommende fagområde til de nasjonale fakultetsmøtene.
3. Grunnenhetene avtaler seg imellom hvordan studentrepresentasjonen i de nasjonale fagrådene blir sikret og hvordan eventuelle reiseutgifter blir dekket.

Styret forutsetter at NSU tilskriver studentrepresentantenes studiested (henholdsvis institusjon for gruppe 1 og fakultet for gruppe 2) og anmoder om at nødvendige reiseutgifter dekkes av studiestedet når det oppnevnes nye representanter til organene i gruppe 1 og 2.

Senter for internasjonalt universitetssamarbeid - SIU

36

SENTER FOR INTERNASJONALT UNIVERSITETSSAMARBEID

Fra Universitetsrådet opprettet SIU høsten 1991 har dette sentret vært i kontinuerlig utvikling og utbygging. Fra 3 ansatte i 1991 har SIU i idag 16 ansatte. Fra et driftsbudsjett på 3 mill. i året i 1992, er budsjettet for 1997 på 13 mill. SIU har nå ansvaret for å administrere internasjonalt institusjonssamarbeid mellom Norge og utviklingsland, de palestinske områder, Øst-Europa og Sør-Afrika samt norske deltakelse i EU-programmer. SIU har også tatt på seg å administrere den norske hospitering av administratører ved EU-kommisjonens DG XXII. Sentret har fra 1996 en europeisk og en oversjøisk seksjon, foruten en mindre stab for fellesfunksjoner. Ingebjørg Birkeland er leder for den europeiske seksjon, Kurt Løvschal for den oversjøiske seksjon. I 1996-97 hospiterer Helge Skugstad ved Socrates Technical Assistance Office i 9 måneder og Ingveig Astad ved DG XXII i 3 måneder.

SIU har i 1996 hatt lokaler i Nygårdsgt. 8, men holder fra februar 1997 til i Harald Hårfagresgt. 20 - vis a vis Universitetsrådets sekretariat. SIU er meget fornøyd med de nye lokalitetene. Alle SIUs kommunikasjonsadresser er ellers beholdt.

SIU er sekretariat for Universitetsrådets internasjonale utvalg. I Sokratesprogrammet er SIU sekretariat for det nasjonale utvalg for Sokrates og Leonardo, et utvalg for høyere utdanning (Erasmus), et utvalg for skoleverket (Comenius), og et utvalg for fremmedspråkopplæring (Lingua). I Øst-Europa programmet og NUFU programmet er SIU sekretariat for de respektive programstyrer. I 1996 overtok SIU ansvaret for Arion, en del av Sokrates-programmet for utveksling av beslutningstakere innen utdanning, som KUF hittil har drevet med hjelp fra SU-kontoret i Østfold. SIU har i 1996 også deltatt i det ordinære sekretariatsarbeidet for Universitetsrådet ved å forberede en del internasjonale saker og direktøren har deltatt i Universitetsrådets styremøter.

SIU har arrangert en rekke konferanser i Norge i tilknytning til programmene, så som tematiske seminarer for EU-deltakere, søkerseminarer for norske søkere til EU-programmene og seminar for koordinatører i NUFU-programmet. Sammen med Forskningsrådet har SIU forberedt en konferanse om forsknings- og utdanningssamarbeid med Baltikum. Kontakten med Forskningsrådet og NORAD er utvidet og intensivert.

SIU har i samarbeid med Utlendingsdirektoratet utarbeidet et forslag til forenklet saksbehandling av søknader om fornyet oppholdstillatelse for utenlandske studenter. Forslaget til nye rutiner ble oversendt medlemsinstitusjonene i juli. UDI gikk samtidig ut og med et rundskriv der det ble orientert om at de forenklete rutinene kunne tas i bruk for de såkalte "Kvotestudentene".

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Det utvikles et elektronisk administrativt system ved SIU som skal omfatte all dokumentflyt. SIUs tilknytning til Internet omfatter nå praktisk talt alle søknadsskjemaer, spesiell informasjon til SU-kontorene og allmenn tilgang til søkerlister. I løpet av 1997 vil NUFU ha etablert et system for direkte elektronisk rapportering.

De nasjonale fakultetsmøtene

37

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR HISTORISK-FILOSOFISKE FAG

Det nasjonale fakultetsmøte for historisk-filosofiske fag har i meldingsåret hatt to møter, hvorav det ene ble arrangert ved Det norske studiesenteret i York. Møtet har behandlet 27 saker. Leder for fakultetsmøtet i 1996 har vært dekanus Leiv Egil Breivik, Universitetet i Bergen, og sekretær for møtet har vært fakultetsdirektør Ivar Østerlie, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Fakultetsmøtet har to rådgivende utvalg:

Det nasjonale forskerutdanningsutvalget, under ledelse av professor Nils Gilje, Universitetet i Bergen, har som hovedansvar å følge den organiserte forskerutdanningen innen humaniora. Utvalget arbeider bl.a. i samarbeid med området Kultur og samfunn i Norges forskningsråd.

Det nasjonale studieutvalget, under ledelse av professor Einar Thomassen, Universitetet i Bergen, arbeider i hovedsak med Norgesnett-saker på studiefeltet.

Omfanget av virksomheten er nå i ferd med å bli så stort at det innenfor den kapasiteten som er til rådighet er vanskelig å løse alle oppgavene på en tilfredsstillende måte.

De viktigste saksområdene i 1996 har vært:

* Ny representasjon i møtet. Det teologiske fakultet, UiO, har fra sommeren 1996 ordinær representasjon i fakultetsmøtet.

* Norgesnett. Fakultetsmøtet leverte høsten 1995 innstilling til Universitetsrådet om Norgesnett. Innstillingen omhandlet både spørsmål om hvilke basisfag et historisk-filosofisk fakultet bør ha, spørsmålet om fordeling av mindre fag og fakultetenes fagprofiler. Manglende avklaring om Norgesnett stiller imidlertid spørsmålstegn om hvilken rolle fakultetsmøtet skal ha innenfor Norgesnett. Denne problemstillingen ble ytterligere forsterket i 1996 fordi det i det hele var uklart hvilken rolle det rådgivende universitetsrådssystemet skal ha. Denne uklarheten rammet høyskoler som hadde sendt inn søknader om godkjenning av fag. Fakultetsmøtet har imidlertid gitt noen anbefalinger både i forbindelse med opprettelse av nye studier ved høyskoler og om studier i samarbeid mellom universitet og høyskole. Særlig er uttalelsen om etablering av en film- og

Feil! Bokmerke er ikke definert.

fjernsynsutdanning ved Høgskolen i Lillehammer viktig fordi en slik etablering kan realisere Norgesnettets intensjon om samarbeid og arbeidsdeling innenfor et Norgesnett.

* Examen philosophicum og førstesemesterstudium. Med grunnlag i fakultetsmøtets tidligere arbeid med examen philosophicum og førstesemesterproblematikken, er fakultetsmøtet fornøyd med at det i 1996 forelå en innstilling fra et nasjonalt utvalg. Fakultetsmøtet sluttet seg i hovedsak til anbefalingene fra det nasjonale utvalget.

* Cand.mag.-graden. Nasjonalt fakultetsmøte fulgte opp sitt tidligere arbeid med cand.mag.-graden og er fornøyd med at denne saken nå er løftet til en nasjonal universitetssak.

* Norges forskningsråd. Forskningsrådet er en viktig samarbeidspartner for Nasjonalt fakultetsmøte. Området for kultur og samfunn er representert i møtet med områdestyrets leder og administrative ansvarlige for humaniora, og områdestyret har faste poster på møtet. I 1996 har fakultetsmøtet lagt særlig vekt på å bidra med innspill i forbindelse med Forskningsrådets arbeid med etablering av et nytt program for kulturstudier.

38

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR REALFAG

Det nasjonale fakultetsmøte for realfag har hatt 2 møter i meldingsåret, Arbeidsutvalget har hatt 3 møter. Møtet skiftet ledelse f.o.m. første møte i juni 1996, og instituttleder, professor Odd Gropen ved IMR, Universitetet i Tromsø, ble valgt som leder fram til 31.12.98. De viktigste sakene fakultetsmøtet har arbeidet med i 1996 er følgende:

* Saker fra Studieutvalget:

- Fortsettelse av arbeidet med harmonisering av innpassingsreglene dvs. minstekrav til overlapping mellom emner ved innpassing til videre studier ved universitetene. De nasjonale fagrådene er nå trukket inn i arbeidet sammen med Studieutvalget. I denne forbindelse skal de enkelte institusjoner stille til disposisjon sekretærhjelp til fagrådene i denne saken. Ansvar for de 7 fagrådene er fordelt mellom de fire universitetene.
- UNIS-studiene. Problemer studentene møter når de kommer tilbake til sitt "moder-fakultet" når det gjelder innpassing av eksamener fra UNIS.
- Omfang og normering av Examen philosophicum og førstesemesterproblematikken. MN-fakultetene ønsker å opprettholde en fleksibilitet mht. når i cand.mag.gradstudiet ex-phil. skal avlegges.
- Forsatt arbeid med problematikken omkring rekruttering av studenter til realfagene. Foreløpig resultat av møtets forslag om "bonuspoeng" er iallefall nådd så langt at det er tatt inn som et punkt i mandatet for statsrådets arbeidsgruppe. Og det er en begynnelse!

Andre saker:

- * Norgesnettsaken: Arbeidsutvalget har tatt initiativ til et møte med alle fagrådslederne tidlig i vårsemesteret 1997, der bl. a. denne saken tas opp.
- Vurdering av søknader om etablering av universitetstudier i høgskolesektoren:

Feil! Bokmerke er ikke definert.

- 40 vektallsstudium i informatikk ved Høgskolen i Sogn og Fjordane
- Høgskolestudium i informasjonsteknologi ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

*Møtet har avgitt uttalelser om flg. innstillinger/utredninger:

- Innstilling fra Nasjonal komite for førstesemesterstudier
- Innstilling fra Cand.mag.utvalget ved Universitetet i Oslo

*Endring i reglementet for møtet pga. omorganiseringen ved Universitetet i Trondheim til NTNU. Fakultet for fysikk, informatikk og matematikk og Fakultet for kjemi og biologi er nå medlemmer i møtet istedet for tidligere MN-fakultetet og tidligere NTH. Videre har Norges veterinærhøgskole fått observatørstatus.

*Det er satt igang et arbeid for å kartlegge dagens praksis mht.forholdet mellom vekttall, undervisningsvolum og veiledning i realfagene med tanke på å fremme forslag til samordning av praksis. Ikke minst er denne problematikken aktualisert i forhold til NTNU-organiseringen.

*Katalog 1997 over nasjonale dr.scient.kurs er utarbeidet av Forskerutdanningsutvalget. Utvalget har også vært involvert i arbeidet med FD (felles doktorgradsregister-system), og i denne forbindelse er det et samarbeid med NFR.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Professor Nils Chr. Stenseth, vinner av UiO's Forskningspris 1996
(Foto: Kirsten Faustino, UiO)

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAG

Leder for Det nasjonale fakultetsmøtet i samfunnsvitenskapelige fag var i 1996 dekanus Petter Aasen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Fakultetsdirektør Per Eivind Kjøl fra samme institusjon var møtets sekretær. Fakultetsmøtet ble fra nyttår utvidet med Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo. I 1996 ble det avviklet to møter: I Amsterdam 19-21. mai og i Oslo 29. november.

På vårmøtet var halvannen dag avsatt til faglig program der en møtte representanter for ledelsen for sentralnivået og tre fakulteter ved Universitetet i Amsterdam for gjennomgang og diskusjoner om gradssystem, forskningsfinansiering, internasjonalisering og ledelsesaspekter. Det ble også avlagt besøk i Undervisnings- og forsknings-departementet i Zoetermeer, der man ble orientert om utviklingstrekk i høyere utdanning og forskning i Nederland, EUs forskningspolitikk i forhold til samfunnsvitenskap i Nederland, strategiske planer for samfunnsvitenskap og studentkapasitet/ gjennomstrømning.

Fakultetsmøtet har behandlet i underkant av 40 saker, hvorav følgende nevnes spesielt:

Forskning og forskningstrategi

* **Forskningstrategi:** Fakultetsmøtet har spesielt fulgt med i og kommet med innspill til NFRs strategiarbeid for samfunnsforskningen. Fakultetsmøtet ved ordføreren har vært representert i referansegruppen for strateginotatet om samfunnsvitenskap.

* **Forskeropplæring:** Fakultetsmøtet har via Nasjonalt forskningsutvalg i samfunnsfag (NFU-S) arbeidet med å harmonisere forskerutdanningen i samfunnsfagene på følgende punkter: Omfanget av kursdelen under forskeropplæringen, normene for veiledning, antallet prøveforelesninger til doktorgraden og om veileder kan være med i bedømmelseskomitéen. NFU-S har vært splittet i synet på de fire punktene nevnt ovenfor og fakultetsmøtet har tatt dette til orientering.

* **Evalueringsopplegg av forskerutdanning:** Saken har vært diskutert på begge møtene i 1996, og det arbeides videre med å komme frem til et evalueringsopplegg for den samfunnsvitenskapelige forskerutdanningen. Opplegget skal inneholde relevante problemstillinger og ses i sammenheng med NFRs rekrutteringsundersøkelse.

Studie- og undervisningsspørsmål

* **Norgesnett:** Fakultetsmøtet står fast på sine tidligere uttalelser om arbeidsdeling og samarbeid innenfor Norgesnett. Profilen gjør det vanskelig å dele opp samfunnsfagene i underdisipliner, og det er derfor vanskelig å komme fram til en klar arbeidsdeling mellom institusjonene. Videre vil en konsentrasjon omkring de sterkeste miljøene være en fare for de små universitetsmiljøene.

* **Nasjonalt åpning - samordnet opptak:** Fakultetsmøtet var engasjert i utformingen av Universitetsrådets politikk vedrørende nasjonal åpning. Konsekvensene av den nasjonale åpningen vil bli vurdert våren 1997. Fakultetsmøtet er innstilt på også å være premissleverandør når Stortingsproposisjonen om opptak og adgangsregulering for studieåret 1997 - 98 skal utarbeides.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

* Cand.mag.-reglementet: Fakultetsmøtet har drøftet forslagene om å revitalisere cand.mag.-studiet. Det er ulike synspunkter ved medlemsinstitusjonene. Fakultetsmøtet har oppnevnt en representant til Universitetsrådets referansegruppe for utredning av saken.

* Innstilling fra Nasjonal komité for førstesemesterstudier: Fakultetsmøtet tok sikte på å utarbeide en fellesuttalelse om denne innstillingen. Vedtakene gjort ved det enkelte fakultet sprikte så mye at dette ikke ble mulig. Imidlertid slutter samtlige av Fakultetsmøtets medlemmer seg til en nasjonal normering av ex.phil. til en 5-vektalls-enhet.

Ressurser og økonomi

* Ressursgrunlaget for studieprogram i samfunnsfag: Fakultetsmøtet har nedsatt et utvalg med mandat å utrede hvilke komponenter som bør inngå i beregningen av kostnader pr. studieplass ved samfunnsvitenskapelige studieprogrammer for å få et kvalitativt godt studietilbud, samt å skissere opplegg for beregning av kostnader pr. studieplass ved nye normtall. Utvalget har én representant fra hvert av de fem medlemsfakultetene og fra NSU.

Fakultetsmøtet er et godt redskap for de samfunnsvitenskapelige fakultetene for å utmeisle en felles politikk på sentrale områder som forskningstrategi, samarbeid og arbeidsdeling innenfor forskning og høyere utdanning (Norgesnett), opptak og adgangsregulering og forsker-opplæring. I 1996 har imidlertid møtene i større grad enn de foregående årene fått preg av å være informasjonsforum for medlemmene og i forhold til sentrale aktører som NFR, Universitetsrådet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og høgskolesektoren.

Fakultetsmøtet har fortsatt ikke etablert så nær kontakt med de nasjonale fagråd som ønskelig. Dette kan skyldes manglende administrativ kapasitet både i fakultetsmøtesekretariatet og i fagrådene. Dersom en forventer og ønsker større engasjement og aktivitet enn i dag, må det stilles større administrative og økonomiske ressurser til disposisjon.

40

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR JURIDISKE FAG

Leder for møtet var det juridiske fakultet, Universitet i Oslo, ved dekanus Fredrik Zimmer. Fakultetsdirektør Toril Railo var sekretær.

Fakultetsmøtet hadde ett møte i 1996. Fakultetsmøtet ble kombinert med det 17 juridiske fagmøtet, et uformelt årlig møte med deltakere fra de tre lærerestedene og fra høgskoler og avdelinger i Folkeuniversitetet som har juss i fagkretsen.

Fakultetsmøtet den 29. mai ble holdt i Rosendal og behandlet bl.a. arbeidet med nye studieordninger, overgangsordninger mellom fakultetene og omlegging av karaktersystemet. Det ble gitt gjensidige orientering om status i arbeidet.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Spørsmålet om normering av den juridiske doktorgrad og bedømmelse av denne ble også behandlet. Det ble vedtatt å utarbeide et notat om de krav som bør stilles til doktoravhandlingens omfang, som skal behandles på neste fakultetsmøte. Saken om lønnsvilkår for universitetsjurister ble også behandlet på dette møtet, og det ble vedtatt å rette en ny felles henvendelse fra fakultetsmøtet til KUF om lønnsvilkårene. Fakultetsmøtet behandlet ellers sensurordningen ved juss, klagebehandling i.h.t. ny lov for universiteter og høyskoler, samt arbeidsplikt og arbeidsavtaler.

41

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR ODONTLOGISKE FAG

Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag blir holdt 1 gang i året (høsten). Det holdes vekselvis i Oslo og Bergen. I 1996 ble det holdt 1. november i Bergen. I tillegg til representantene fra de 2 fakultetene møtte representanter fra Sosial- og helsedepartementet, KUF, Statens Helsetilsyn, Den norske tannlegeforening, Norsk tannpleierforening og Norges forskningsråd som observatører.

Saker som ble tatt opp inkluderte:

- Retningslinjer for godkjenning og finansiering av utenlandske tannleger (norsk lisens)
- Strategiplan for systematisk etterutdanning av tannleger (NTF forslag)
- Planer for finansiering av distriktstjeneste for tannlegestudenter og tannpleiestudenter
- Omorganiseringsarbeid ved fakultetene
- Studieplanarbeid ved fakultetene
- Finansiering av videreutdanningen ved fakultetene (hvem har ansvaret?)
- Problemer omkring forskjellig opptakstid ved de 2 fakultetene

Dekanus for fakultetet i Oslo ble valgt til ny leder for neste 3-års periode og Oslo overtar dermed også sekretariatsfunksjonen for samme periode.

Møtet oppleves av alle parter som nødvendig for koordineringen av utdanningen i landet, i tråd med tankene omkring Norgesnett. Den sosiale- og faglige rammen rundt møtet er også viktig for å få luftet andre aktuelle saker som gjelder fakultetene.

42

DEKANMØTET I MEDISIN

Dekanmøtet i medisin har i funksjon hatt samme tilknytting til Universitetsrådet som de øvrige nasjonale fakultetsmøter. Det avholdes et dekanmøte i vårsemesteret hvor det i tillegg til representantene fra de medisinske fakultetene møter observatører fra Kirke-, utdanning og forskningsdepartementet, Sosial og helsedepartementet, Forskningsrådet,

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Universitetsrådet, Statens helsetilsyn og Den norske lægeforening. I høstsemesteret arrangeres det i tillegg "Minidekanmøte" med kun representanter fra fakultetene. Sekretariat og lederfunksjon har i 1995/1996 lagt til Det medisinske fakultet i Bergen og i 1996/1997 til Tromsø.

Blant saker som har vært behandlet i 1996 nevnes følgende:

- * Økt opptak til medisinerstudiet i 1996.
- * Ressurssituasjonen og studieplasskostnader ved de medisinske fakulteter i Norge.
- * Hvem skal eie sykehusene i Norge? (Hellandsvik-utvalget).
- * Etablering av hovedfag i helsefag (cand.san.- graden.).
- * Kliniske toppstillinger . Kapasitetsberegninger, ønsket stillingsstruktur.
- * 3 eller 4 års tilsetningstid for NFR-stipendiater.
- * Videre- og etterutdanning av leger.
- * Biofagene og Norges forskningsråd.
- * Vitenskapelig kompetanse for avdelingsoverlegene ved universitetssykehusene.
- * Antall plasser og kvaliteten på legenes turnustjeneste.
- * Studiekvalitet i medisinerstudiet/Krav til ferdigheter.
- * Endring av fordelingen mellom opptaksgruppene til medisinerstudiet.
- * Samordnet medisinerstudentopptak.
- * Undervisningsplikt for ansatte ved universitetssykehus.
- * Dananett for ansatte ved universitetsklinikkene
- * Behov for avansert vitenskapelig utstyr
- * Sykehuseiernes disponering av funksjonstilskuddet (statens tilskudd til forskning og undervisning ved universitetssykehusene).

Feil! Bokmerke er ikke definert.

Norges idrettshøgskole i vinterdrakt
(Foto: NIH)

De nasjonale fagrådene

43

DE NASJONALE FAGRÅDENE

De nasjonale fagråd er samarbeidsorganer for de faglige grunnenhetene ved universiteter og høyskoler, eller fagområder ved vitenskapelige høyskoler. De skal gi råd i spørsmål av faglig art etter anmodning fra medlemsinstitusjonene eller Det norske universitetsråd, eventuelt vedkommende nasjonale fakultetsmøte. Av oppgaver som fagrådene behandler kan nevnes: Studieplaner og andre undervisningsspørsmål innen faget; forskning, forskeropplæring og forskeropplæringskurs, rekruttering innen faget; samarbeid og oppgavefordeling mellom institusjonene, inkludert utvikling og styrking av Norgesnett-arbeidet og langtidsplaner innen faget

I 1996 ble det etablert et nytt fagråd - Nasjonalt fagråd for *geologi*. Alle fag under de matematisk-naturvitenskapelige fakultetene har dermed sine nasjonale fagråd.

Det er i dag 36 nasjonale fagråd tilsluttet universitetsrådssystemet. Vi viser her til den fullstendige oversikten i årsmeldingens vedlegg.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

(Foto: Torgunn Wærås/UiTø)

Universitetsrådets utvalg

44

UNIVERSITETSRADETS FORSKNINGSUTVALG

Universitetsrådets forskningsutvalg ble formelt godkjent og oppnevnt av styret i Universitetsrådet 29. januar 1996, som en videreføring av det tidligere Universitetsrådets *forskerutdanningsutvalg*. Utvalget hadde sitt første møte 10. april, og hadde i alt fire møter i året som gikk. Leder for utvalget er prorektor Kirsti Koch Christensen ved Universitetet i Bergen

Utvalget skal i henhold til sitt mandat være et rådgivende organ for Universitetsrådet i saker som gjelder forskningspolitikk og forskerutdanning. Innenfor begge områder skal utvalget tjene som forum for informasjonsutveksling og rådslagning mellom medlemstusjonene. Utvalget vil forsøke å arbeide opp mot dette mandatet gjennom kommunikasjon og dialog, gjennom konkret saksbehandling og gjennom tilrådinger til Universitetsrådet.

Utvalget har som en fast post på sine møter et punkt om orienteringssaker, både skriftlige og muntlige, som forhåpentligvis vil tjene som en nødvendig og nyttig kilde til informasjon om saker av forskningspolitisk og forskerutdannings interesse institusjonene imellom. Utvalget vil gå aktivt inn i dialog med eksterne aktører på den forskningspolitiske banen. Dette er viktig ikke bare for å gi/motta informasjon, men for å legge grunnlaget for at medlemstusjonene kan opptre samlet i saker der felles forskningspolitiske interesser og synsmåter foreligger. På dette grunnlag inviterte utvalget til et felles møte med Forskningsavdelingen i KUF-departementet i september i fjor, og likedan til et tilsvarende møte med representanter for Norges forskningsråd i februar 1997. I begge møtene er det diskutert viktige forskningspolitiske saker som

Feil! Bokmerke er ikke definert.

forskningsfinansiering, tungt vitenskapelig utstyr, rekrutteringsproblematikk og post-doc-stillinger med mere. Utvalget finner denne typen møter av stor verdi, og det er kommet signaler tilbake på at også de inviterte har samme oppfatning. Utvalget vil derfor fortsatt søke å få til årlige møter av denne type.

Utvalget har i sitt første arbeidsår drøftet en rekke konkrete saker, og har funnet det riktig å arbeide særlig med følgende spørsmål:

* Kvalitetssikring av forskerutdanningen. Utvalget har drøftet ulike strategier for kvalitetssikring av forskerutdanningen i Norge. Utvalget vil bl.a. gå inn for at det blir tatt initiativ til å få gjennomdrøftet og fremmet forslag om hvordan man kan styrke kvalitetssikringsfunksjonen i de formelle organer og verv som er tillagt denne funksjonen, og vurdere om det eventuelt er behov for å presisere faglig ledelsesansvar som hittil ikke er plassert. Videre har utvalget foreslått at evaluerings- og forsøksvirksomhet blir et virkemiddel for kvalitetssikring, og utvalget vil også ta til orde for at det i et samarbeid mellom institusjonene og Norges forskningsråd som en del av kvalitetssikringen av forskerutdanningen blir foretatt en kostnadsberegning av innsatsfaktorene som grunnlag for både budsjettering, prioriteringer og avklaring av finanseringsansvar. Utvalget finner også grunn til å peke på nødvendigheten av internasjonalisering som kvalitetsfremmende tiltak i forskerutdanningen, og etterlyser felles strategier for klargjøring av slike tiltak. Utvalget vil følge opp disse spørsmålene i sitt videre arbeid, bl.a gjennom et notat til Universitetsrådets styre.

* Norgesnett for forskning. Utvalget har også startet en drøfting av dette spørsmålet, bl.a. for å få klarlagt konsekvenser av Norgesnett-tanken for forskerutdanningssiden, prinsipper for forskning- og forskerutdanningssamarbeid i Norgesnettet, omfang og utvikling av nasjonale forskerutdanningskurs, hvilke samarbeidsavtaler mellom universitetene og de vitenskapelige høyskolene som drives innenfor forskerutdanningen og også hvilke samarbeidsavtaler med de statlige høyskolene innenfor forskerutdanningen institusjonene deltar aktivt i. Utvalget vil forsøke å få utarbeidet en rapport om disse spørsmålene.

* Rekrutteringsproblematikk. Utvalget har drøftet dette spørsmålet i flere møter, og finner også her et stort behov for å få kartlagt hvordan rekrutteringsproblematikk og behovsanalyser er tenkt fulgt opp både fra institusjonenes side og fra forskningsrådsiden. For utvalget er det et viktig spørsmål hvem som skal gripe fatt i problemer som f.eks. de særlige rekrutteringsbehovene i SV/HF-miljøene, "eldrebølgens" konsekvenser for rekrutteringsspørsmålet generelt og personellsituasjonen i Nord-Norge spesielt. Er dette et spørsmål for universitetssektoren, for Forskningsrådet eller må det her søkes å initiere et funksjonelt samarbeid for å unngå dobbeltarbeid og unødvendige parallellanalyser. I denne saken ser utvalget det som viktig å være i god dialog også med eksterne aktører som Forskningsrådet og departementets forskningsavdeling.

* Tungt vitenskapelig utstyr. Det har vært et av utvalgets hovedanliggender å få synliggjort de spesielle problemene omkring finansieringen av tungt vitenskapelig utstyr. Spørsmålet ble bl.a. tatt opp i møtet med Forskningsavdelingen i KUF og var et eget punkt på dagsorden i møtet med Norges forskningsråd. Utvalget vil også fremover følge saken, bl.a. med å komme med innspill til Universitetsrådet.

* Utvalget har også konkret tatt opp spørsmålet om oppdragsforskning og etikk. Dette spørsmålet vil utvalget drøfte videre som en del av problemkomplekset eksternt finansiert forskning og randsoneproblematikken.

45

UNIVERSITETSRÅDETS INTERNASJONALE UTVALG

Universitetsrådets internasjonale kontaktutvalg skiftet fra 1996 navn til Universitetsrådets internasjonale utvalg. Utvalget har hatt 4 møter i meldingsåret. Leder for utvalget har vært forskningsdirektør Ingvild Broch, Universitetet i Tromsø.

Utvalget valgte å konsentrere møtene i løpet av 1996 om visse tema og vedtok derfor å prioritere arbeidet med:

** EUs forsknings- og utdanningsprogram: Nasjonale konsekvenser for deltagelse i EU-programmene, nasjonal finansiering og tilrettelegging*

Utvalget har vært opptatt av KUFs arbeid med innspill til EUs 5. rammeprogram og evt. utvidelse av 4. rammeprogram. I den forbindelse har områdene i Norges forskningsråd holdt utvalget løpenede orientert om sine internasjonale engasjementer.

Utvalget har kommet med innspill til Universitetsrådets styre angående hindringer for full norsk deltagelse i de europeiske utdanningsprogrammene SOKRATES og LEONARDO i relasjon til Lånekassens forpliktelser.

** NUFU - programmet. Kvalitetssikring , strategi og avtalen med NORAD*

Med bakgrunn i bistandsmeldingen, St.meld.nr. 19 1995-96 og NORADS bistandspolitikk har utvalget tatt opp til diskusjon Universitetsrådets og medlemsinstitusjonenes rolle i bistand som ledd i sektorens internasjonalisering.

** Øst- Europa-programmet, strategi og videreføring*

Avtalen som Utenriksdepartementet, Universitetsrådet og Forskningsrådet hadde inngått for utdannings- og forskningssamarbeid utløp 31.12.1996. Utvalget har fulgt Programstyrets strategiarbeid med tanke på en ny avtaleperiode. Utvalget har påbegynt arbeidet med å kartlegge diverse samarbeidsproblemer som medlemsinstitusjonene har med Øst-Europa som følge av valutaspørsmål, forsinkelser, avgifter og transaksjoner.

46

UNIVERSITETSRÅDETS STUDIEUTVALG

I begynnelsen av 1996 ble Kontaktutvalget for studieadministrasjon (KSA) omorganisert til Universitetsrådets studieutvalg. Utvalget ble oppnevnt i mars og sammensatt av studiedirektører/studieledere ved de 10 medlemsinstitusjonene samt lederen for NSU. Leder for utvalget er studiedirektør Toril Johansson ved Universitetet i Oslo.

Utvalget skal være rådgivende i strategiske og administrative spørsmål av nasjonal karakter innenfor studiesektoren. Utvalget er spesielt bedt om å gjennomgå følgende hovedsaker:

Feil! Bokmerke er ikke definert.

- dimensjonering, opptak og eventuell internregulering
- opprettholdelse og videreutvikling av studiekvaliteten
- gradsstrukturen (cand.mag./hovedfag/doktorgrad/mastergrad)
- etter- og videreutdanning.

Utvalget har hatt 5 møter i 1996. Utvalgets medlemmer har brukt en del tid på å informere hverandre om arbeidet på en rekke områder og drøfte felles praksis, særlig i tilknytning til opptaksarbeidet, erfaringene med Samordnet opptak (SO), effekten av nasjonal åpning, hovedfagsprivatister og innføringen av Felles Studentsystem (FS). Innstillingen fra den nasjonale komitéen for førstesemesterstudier er grundig behandlet, og utvalget avga egen uttalelse til Universitetsrådet. Organiseringen av arbeidet med etter- og videreutdanning ved de enkelte institusjoner er gjennomgått, og det er nedsatt en arbeidsgruppe til å komme med innspill i forbindelse med arbeidet i det regjeringsoppnevnte Buer-utvalget som utreder spørsmål om fremtidig organisering av etter- og videreutdanning. Studieutvalget er representert i referansegruppen for den nasjonale cand.mag.-utredningen. Blant annet kvalitetssikring og utvikling av systemer for å ivareta dette arbeidet vil oppta utvalget i 1997.

I et eget møte har lederne for Studieutvalget og Internasjonalt utvalg avklart arbeidsdelingen mellom de to utvalg.

47

NASJONALT UTVALG FOR UTVIKLINGSRELATERT FORSKNING OG UTDANNING (NUFU)

Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU) ble pr. 1. januar 1996 oppnevnt for en periode på tre år, 1996-98. I tillegg til styret oppnevnte Universitetsrådet professor Ole D. Mjøs, Universitetet i Tromsø, som leder av styret, og rektor Roger K. Abrahamsen fra Norges landbrukshøgskole som nestleder. Av NUFUs 15 medlemmer er 6 ny-oppnevnte.

NUFUs viktigste oppgave er å fungere som programstyre for det såkalte NUFU-programmet, i henhold til den avtale som er inngått mellom Det norske universitetsråd og Utenriksdepartementet 31.10.1995, gjeldende i fem år fra 31.01.1996. Det vises til særskilt omtale av NUFU-programmet under årsmeldingens punkt 32.

** Strategi for NUFU-programmet*

En ad hoc-gruppe av NUFUs medlemmer har i løpet av året arbeidet med utvikling av strategi for NUFU-programmet. Gruppen presenterte resultatet av sitt arbeid i NUFUs møte i desember 1996. Forslaget til strategi er sendt til høring ved Universitetsrådets institusjoner og en endelig strategi vil bli ferdigstilt våren 1997.

** Koordinering og samordning med NORAD.*

Feil! Bokmerke er ikke definert.

NUFU har i løpet av 1996 vært aktiv i utformingen av et rammeverk for samarbeid med NORAD. Noen endelig avklaring har det imidlertid ikke vært mulig å oppnå. En rekke konkrete søknader som NUFU ikke har hatt mulighet for å støtte økonomisk er presentert for NORAD, med sikte på en drøftelse av mulighetene for støtte via NORAD. Søknadene relaterer seg til områdene miljø og helse. Heller ikke her har det vært mulig å nå en endelig avklaring. En rekke kontakter mellom NUFU og NORAD er etablert, og på dette nivået finner en begynnende koordinering og samordning av virksomhetene sted. Som eksempel kan nevnes koordinering/samordning av NORADs forhandlinger om en generell avtale med universitetet i Dar Es Salaam og NUFUs evaluering av eksisterende samarbeid samt vurdering av nye samarbeidsprogram med samme universitet.

** Koordinering og samordning med Norges forskningsråd.*

Konkret samarbeid og koordinering er i 1996 innledet med Norges forskningsråd vedrørende rådets "støttetiltak innen norsk rekruttering tilknyttet samarbeidet mellom norske universiteter m.m. og universiteter i utviklingsland om kompetansebygging i Sør." Denne ordningen, som er etablert via en særlig avtale mellom UD og NFR, støtter doktorgrads-utdanning av norske kandidater som knyttes til NUFU-støttet samarbeid. NUFU ble bedt av NFR om å vurdere 18 søknader som NFR hadde mottatt, og vurderingen ble lagt til grunn ved endelig tildeling av stipend.

Framtidens student?
En representant for de
generasjoner av svarte
i Sør-Afrika som nyter
fruktene av universitets-
samarbeidet med Norge.
(Foto: Asle Haukaas, UiB)

Feil! Bokmerke er ikke definert.

NASJONALT UTVALG FOR UNIVERSITETSMUSEENE

Museumsutvalget skal være et rådgivende organ for Det norske universitetsråd og et bindeledd mellom de norske universitetsmuseene for å fremme nasjonalt samarbeid og faglig koordinering mellom dem. Museumsutvalget ser det som en viktig oppgave å bedre kommunikasjonsflyten av museumsfaglig og museumspolitisk stoff mellom universitetsmuseene, de enkelte institusjonene og Det norske universitetsråd og departement. Leder for utvalget er professor Dagfinn Moe, Universitetet i Bergen.

Museumsutvalget har hatt 2 møter i 1996 i h.h.v. Trondheim og Tromsø, og har arbeidet spesielt med følgende saker:

* NOU 1996:7 MUSEUM - Mangfold, minne, møtestad

Høringsuttalelse ble avgitt til Det norske universitetsråd 03.10.96. Museumsutvalget uttalte seg i denne forbindelse om:

- Tiltaksplan for styrking av det naturhistoriske museumstilbudet i museumslandskapet.
- REVITA-planen for bedring av lagringsforhold, sikring og kontrollrutiner ved museene.
- Tilgjengeligheten av samlingene for omverdenen og forskersamfunnet ved elektronisk dataregistrering (UNADOK, Dokumentasjonsprosjektet for språk og kultur). Det nasjonale fakultetsmøte for realfag har bedt om at UNADOK blir tatt opp av Museumsutvalet, som vil behandle saken i 1997.
- Universitetsmuseene som møteplass og vindu mot allmennheten (utstillinger etc.).
- Utdanning og etterutdanning av museumspersonale.
- Universitetsmuseenes forhold til Universitetslov/Museumslov.
- Norsk museumsutvikling (NMU) som et koordinerende organ og finansieringskilde for prosjekter felles for museene.
- Universitetsmuseene som "ansvarsmuseum".
- Universitetsmuseene og forvaltning/oppbevaring av kultur- og naturhistorisk materiale, herunder omlegging av kulturminneforvaltningen.

* Nasjonal strategi for allmennrettet forskningsformidling

Høringsuttalelse til NFR ble avgitt 03.10.96. Museenes sentrale oppgaver og kompetanse som formidlere av forskningsbasert kunnskap blir sterkt fremhevet.

* Etiske regler for universitetsmusene

Museumsutvalget er i gang med å utarbeide etiske regler for universitetsmuseene. Disse vil ta utgangspunkt i The International Council of Museums' (ICOM) regler på området.

* Universitetsmuseenes plass innenfor universitetene

En arbeidskonferanse med dette tema vil bli avholdt i Trondheim i januar 1997, hvor museumsfolk, universitetsledelse, Det norske universitetsråd og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet møtes til konstruktivt samarbeid og diskusjon.

NASJONALT UTVALG FOR UNIVERSITETSBIBLIOTEKENE

Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene og de vitenskapelige høyskolebibliotekene fortsatte sin virksomhet i meldingsåret fra forrige år, som var det første ordinære driftsåret. I meldingsåret ble det holdt to møter, ett ved Universitetet i Tromsø og ett ved Universitetet i Bergen. Leder for utvalget er overbibliotekar Kari Garnes, Universitetet i Bergen.

Utenom utvalgets medlemmer, har inviterte personer møtt på utvalgsmøtene for å orientere og drøfte aktuelle saker og prosjekter som er sentrale i institusjonenes bibliotek- og informasjonsvirksomhet.

I meldingsåret har nyansatt biblioteksdirektør Vigdis Moe Skarstein blitt medlem av utvalget som representant for Norges teknisk- naturvitenskapelige universitetsbibliotek (NTNU) i Trondheim. Skarstein orienterte utvalget om organiseringen av biblioteket og tjenestene ved NTNU.

I meldingsåret har utvalget spesielt arbeidet med følgende saker:

* Bibliotek- og dokumentasjonsvitenskapstudiene er startet opp ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø. Studiene fikk departementets godkjenning 1. des. 1995 og 25 studenter startet grunnfagstudiet våsemester 1996. Studiet er tildelt 3 topp-/mellomstillinger og skal etterhvert bygge opp mellomfag-, hovedfag- og doktorgradstudier. Utvalget er meget positiv til at bibliotek- og dokumentasjonsvitenskapstudiene nå er kommet i gang ved Universitetet i Tromsø.

* Nasjonalbibliotekar Bendik Rugaas har orientert utvalget om Nasjonalbibliotekets status og videre utbygging i Oslo og Rana, og om Nasjonalbibliotekets forhold til universitetsbibliotekene.

* Utvalget er blitt orientert om aktuelle arbeidsoppgaver og organisasjonsplaner for BIBSYS. Utkast til vedtekter for et statlig aksjeselskap som ligger i KUF er blitt kommentert. Utvalget etterlyser en fortgang for å avklare organiseringen av BIBSYS.

* Bibliotek tjenester til fjernstudenter. Rapport fra Utvalget for utredning av bibliotekbehovet for utdanningsøkere i fjernstudier og desentralisert utdanning er lagt fram for utvalget. Utvalget er skeptisk til å bygge opp egne studiebibliotek for denne type undervisning. Utdanningsinstitusjonene må betjene de ulike utdanningsbehovene slik at bibliotektilbudene tilrettelegges i samsvar med de studietilbudene som institusjonen tilbyr.

* Utvalget har drøftet organisering av IT tjenestene ved universitetene og forholdene mellom universitetsbibliotekene og IT-avdelingene. IT tjenestene er organisert på forskjellig måte ved de norske universiteter og vitenskapelige høyskoler. Bibliotekene trenger IT avdelinger med høy kompetanse innen mange felt. De største bibliotekene har bygget opp, og bygger fremdeles opp, egne IT avdelinger. Et godt samarbeid med institusjonens sentrale IT sentra er avgjørende for utvikling av fremtidens bibliotek.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

* Utvalget er blitt orientert om pilotprosjektet Fulltekstlagring av dokumenter ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Dette er et samarbeid mellom hovedfagsstudenter og biblioteket for å få erfaring i elektronisk fulltekstpublisering direkte fra forfatterens egen elektroniske framstilling. Spørsmål om bl.a. dokumentformater, ordmerking, metoder for dokument- og databaselagring, indeksering og fremsøking på nettet blir utredet.

50

KONTAKT- OG INFORMASJONSUTVALGET FOR UNIVERSITETSPEDAGOGIKK (KIUP)

Funksjonsperioden for det sittende KIUP gikk ut 31.12.1995. KIUPs daværende leder, professor Arnold Hofset, NLH, gikk av med pensjon ved årsskiftet 95/96. I et brev til UR ga KIUP uttrykk for at det ved ny oppnevning av utvalget burde vurderes et samarbeid med Høgskolerådet om et felles rådgivende organ for universitets- og høgskolepedagogikk, og KIUP foreslo ulike alternative organiseringsmåter for et slikt samarbeid.

Dette førte til at UR prolongerte funksjonsperioden for KIUP med ett år, ba Gunnar Handal, UiO, om å fungere som leder for utvalget i dette året og anmodet KIUP om å etablere en arbeidsgruppe i samarbeid med HR for å utrede spørsmålet om samarbeid på det u&h-pedagogiske området.

KIUP har i 1996 hatt to møter: 3.-4. juni ved UiTø i Tromsø og 14.-15. november ved NIH i Oslo. Av saker som har vært behandlet, skal nevnes:

* Etter kontakt med HR ble det etablert en arbeidsgruppe for å utrede samarbeidet mellom UR og HR om universitets- og høgskolepedagogikk. Gruppen bestod av nestleder i HR, KIUPs observatør fra HR, KIUPs leder og nestleder og en av KIUPs studentrepresentanter. Arbeidsgruppen leverte en foreløpig innstilling i juni 1996 men ba samtidig om anledning til å fortsette sitt arbeid i et noe videre perspektiv. Dette resulterte innstillingen "Et krafttak for universitets- og høgskolepedagogikk" som ble levert UR og HR i november 1996. Innstillingen fremmer et konkret forslag om å opprette et felles utvalg for u&h-pedagogikk for de to rådene, tilrår etablering av et Norgesnett for u&h-pedagogikk og foreslår et program for kunnskaps- og kompetanseutvikling i u&h-pedagogikk.

* Arbeidet med oppfølgingsundersøkelsen om gjennomføring av "Regler for vurdering og vektlegging av pedagogisk kompetanse ved tilsetning i vitenskapelige stillinger tillagt undervisning" ble avsluttet og rapport sendt UR i juni 1996. En kortversjon ble publisert i UNIPED nr 2, 1996, s 4-13.

* Boken "Studentevaluering av undervisning. Håndbok for lærere og studenter i høyere utdanning", med KIUPs leder som forfatter, ble utgitt i mars 1996. KIUP tok initiativ til en slik håndbok og UR har støttet arbeidet økonomisk.

Feil! Bokmerke er ikke definert.

* KUF henvendte seg i juli 1996 til KIUP med anmodning om at utvalget på nytt påtok seg arbeidet med vurdering og innstilling av forslag fra lærestedene til KUFs pris for gode evalueringsopplegg. Departementet ba også om at KIUP kom med forslag til utlysningstekst og vurderingskriterier for prisen. Tre av KIUPs medlemmer (Ytrehus, Henriksen Malde og Rui) påtok seg dette arbeidet. Forslag til utlysningstekst og kriterier ble sendt KUF i november og gruppen fortsetter arbeidet med vurdering og innstilling våren 1997.

* På anmodning fra NTNU har KIUP i desember avgitt høringsuttalelse om innstillingen "Program for lærerutdanning ved NTNU.

* KIUPs tidsskrift UNIPED kom ut som planlagt med tre nummer i 1996 med Kaare Skagen, UiTø, som redaktør.

* KIUP har informert UR om at det nå anser sin funksjonsperiode som avsluttet og har rådd til at et nytt felles utvalg for UR og HR blir opprettet så snart som mulig.